

TAKHASOS

Monthly-164-165

تخصص
هنامه
ما

شماره ۱۶۴/۱۶۵ دور سوم حمل / نورا ۱۴۰۱ خورشیدی
مطابق با آپریل / می - ۲۰۲۲ - میلادی

ماہنامہ تخصص
ارگن نشراتی شورای نسان

از سالروز ۸ ثور
در هرات گرامی داشت شد

رونمایی از اثر علمی - تحقیقی
«پول و بانک در افغانستان»
از سوی شورای متخصصان هرات

از هفته کتاب
و کتابخوانی در هرات تجلیل شد

از کتاب
«نگاهی به چشت جنت مکان»
رونمایی شد

جرگه یا مراجعه به آرای عمومی؟

این روزها صحبت‌های بسیار در مورد برپایی جرگه برای برون‌رفت از وضعیت کنونی کشور شنیده می‌شود، اما تضادهای نظری زیادی برای ایجاد برپایی و یا عدم تشکیل آن، میان نخبگان سیاسی کشور وجود دارد.

در واقع گزینه‌ی که مقابل تشکیل جرگه در کشور وجود دارد، مراجعه به آرای عمومی است. اگرچه امارت اسلامی هنوز نامی از برگزاری جرگه نبرده است و گفته است که نشست بزرگی برای نظرخواهی در مورد تحولات اخیر در کشور برگزار می‌کند، اما برداشت عموم از این نشست بزرگ همان لویه جرگه است.

قبل از اینکه به کارایی این دو گزینه پیش رو بپردازیم، می‌خواهیم به گونه‌ی کوتاه به فلسفه وجودی انتخابات و جرگه و کارایی آن در افغانستان اشاره‌ای داشته باشیم.

اگر به تاریخ جرگه در افغانستان نگاهی بیندازیم، معمولاً در مواقعی برگزار شده است که اتفاقی خاصی در شرف واقع شدن بوده. از اولین جرگه که انتخاب زعمی برای افغانستان بود تا آخرین آن که آزاد کردن ۴۰۰ تن از زندانیان امارت اسلامی در دوران جمهوریت از مواردی بود که برگزاری جرگه را الزامی می‌ساخت.

به دو دلیل می‌توان گفت که در شرایطی کنونی ممکن است که جرگه برای سرنوشت کشور کارساز نباشد. اول اینکه جرگه آن طوریکه در بالا توضیح داده شد قبل از اتفاق خاصی در کشور دایر شده است، اما حالا حکومت امارت اسلامی بر کشور تسلط یافته، کابینه تشکیل داده و برای کشور امیرالمومنین انتخاب کرده است. دوم اینکه جهان امروز، دنیایی تعامل و شهروندمداری است. یعنی اینکه شرکت گسترده مردم در تصمیم‌گیری و تقسیم قدرت از شروط اساسی پایداری نظام و توسعه است، در حالیکه جرگه روش غنغونی برای حل مشکلات عموم است.

از طرفی هم، انتخابات و دموکراسی معنایش این است که قدرت در انحصار یک فرد نباشد و برای هر تصمیم‌گیری ملی باید به آرای عمومی مراجعه شود، اما انتخاباتی که افغانستان طی دو دهه گذشته تجربه کرده است، چیزی بیش از یک نمایش برای اذهان عمومی نبود. تمرکز قدرت به شدت احساس می‌شد و کوچکترین کارهای کشوری به فرمان رئیس جمهور به ویژه دوره‌ی اخیر اشرف غنی انجام می‌شد. تقسیم قدرت یک مفهوم انتزاعی به شمار می‌رفت. و اداره‌های محلی بدون اجازه مرکز نمی‌توانستند کوچکترین تصمیمی را بگیرند. اشتراک مردم در سیاست به گونه‌ی نمادین بود. به گونه‌ی مثال، انتخابات اخیر ریاست جمهوری کشور گویای این رویداد است. بیش از ۹ میلیون نفر برای انتخابات ثبت نام کردند، اما تنها کمتر از دو میلیون به پای صندوق‌های رأی رفتند. انتخاباتی که به این شکل برگزار شود، کمتر از دیکتاتوری نیست.

جرگه ممکن است که در شرایط خاص کشور کارایی خود را داشته باشد، اما در جهانی که هر روز نقش مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی پر رنگ‌تر می‌شود، بهتر است که شیوه‌های مدرن‌تری برای تصمیم‌گیری‌های سیاسی انتخاب شود، اما اوضاع سیاسی امروز نیز مقتضای برگزاری انتخابات نیست.

بنابر این امارت اسلامی می‌تواند در شرایط کنونی تن دردهد به اینکه در آینده کشور برای انتخاب نماینده و زعمی‌شان شاهد برگزاری انتخابات باشند. برای افغانستان نیز بهتر است که به جای ستیز با آرای مردم و رویایی با واژه مردم‌سالاری و یا انتخابات به ماهیت وجودی این دو توجه شود. این نه تنها مانع از تمرکز قدرت بلکه زمینه‌تکثرگرایی را در جامعه برابر می‌کنند، علاوه بر آن سرانجام زمینه‌تامل با جهان را نیز برابر ساخته و به شناسایی بین‌المللی می‌انجامد.

عناوین

- ۱) سرمقاله ۱
- ۲) گوهر دین و مولانا ..... ۳ و ۲
- ۳) رئیس و اعضای شورای متخصصان ۴
- ۴) افغانستان چقدر نفت، لیتیم و ..... ۵ و ۶ و ۷
- ۵) نمایشگاهی تحت نام "تولیدات داخلی" ۸
- ۶) مردی در هلند به جرم "جنایات جنگی" ۹
- ۷) تأثیر خوب ورزش در درمان فرسودگی ۱۰
- ۸) بررسی علل خشکسالی‌های ..... ۱۱- ۱۲ و ۱۳
- ۹) یک روان‌گردان طبیعی "پار فکر افراد" ۱۴
- ۱۰) اضطراب دختران بازمانده از مکتب ۱۵
- ۱۱) کارگاه آموزشی: اخبار جعلی و ۱۶
- ۱۲) دلیل عجیب جذب پرنده‌گاه ۱۷- ۱۸
- ۱۳) از سالروز ۸ نور در هرات گرامی ۱۹
- ۱۴) تجلیل از روز جهانی موزیم در هرات ۲۰
- ۱۵) گرمایش زمین؛ سازمان ملل: با الان یا ۲۱
- ۱۶) از هفته کتاب و کتابخوانی در هرات تجلیل ۲۲
- ۱۷) رونمایی از اثر علمی-تحقیقی "پول ویاتک" ۲۳
- ۱۸) با وعده‌های کلاسکو افزایش دما ..... ۲۴- ۲۵ و ۲۶
- ۱۹) از کتاب "نگاهی به چشت جنت مکان" ۲۷
- ۲۰) گفتگو با محمد کاظم کاظمی در مورد ۲۸- ۲۹
- ۲۱) آیا حیوانات می‌توانند بلایای طبیعی را پیش ۳۰
- ۲۲) تاریخچه جالب شیرهای گیاهی ۳۱
- ۲۳) تضاد در نقش‌ها؛ وقتی وظایف کارکنان ۳۲

صاحب امتیاز: شورای متخصصان

مدیر مسئول: الحاج محمد رفیق شهیر
هیئت تحریر: محمد ناصر رهبان،
سید معیدالحق موحدی، عبدالرحیم امید،
داکتر عبدالقیوم قائم، انور شاه یوسفی و صلاح‌الدین جامی.
گزارشگر: فریا اکبری

طراح جلد و صفحه‌آرایی: عبدالحق مرادی
تیراژ: - ۱۰۰۰ جلد
قیمت ۲۰ افغانی
نشانی: دفتر شورای متخصصان هرات،
جاده بهزاد « بهزاد ۵ »

گوشه دین و مولا

عبداللطیف محمدی

در قرن هفتم هجری که هوای سرد علم کلام و عقلانیت از شرق تا غرب جهان اسلام جاری بود، حرارت ایمانی قلوب را سرد کرده بود، اگر جای شراره‌های باقی مانده بود آن هم زیر خاکسترها مدفون بود، به طور عموم در سرتاسر جهان افسردگی و دل‌مردگی شایع بود. در این دوران سرد و خواب آور، مولانا صدای عشق را سر داد و به حدی این ندا را بلند کرد که بار دیگر جهان اسلام را برق آسا گرفت.

در این قرن، دین به یک قالب خشک و تو خالی مبدل شده بود و مولانا در جستجوی نگاه تازه‌ای به دین با شمس تبریزی آشنا می‌شود و اعلام می‌کند که دین حقیقی انسان را متحول می‌کند و روزنی به عالم متعالی می‌گشاید. و گیر ماندن در قشر دین و بیگانگی با مغز آن، انسان را گرفتار می‌سازد. در دین‌داری، انسان باید تحول بیابد و اخلاقی‌تر زندگی کند اما اگر دین فقط در ظاهر و شعائر بماند به اخلاقی منتهی نمی‌شود. دین روزی‌ای که از سر درد و آگاهی نباشد، ناقص است. چنانچه کسانی که مقصد دین را درست نشناختند، باعث سردرگمی خویش شده و گمراهی و بدبختی دیگران را نیز فراهم کرده‌اند.

دین را می‌توان به شمع مثال زد که باید به دست گیریم تا راه را به ما بنماید؛ اگر کسی این شمع را بدست بگیرد و حرکت نکند در یک جا می‌ماند و جمود، وجودش را پر می‌کند. چون فقط خودش را می‌بیند و برای چنین فردی، نور شمع، فقط تابشی بر خود اوست و این چنین می‌شود که کم‌کم فرد از انانیت و پرستش نفس خود پر می‌شود؛ منیتش افزون می‌شود و حرص

و طمع، وجودش را پر می‌کند. اگر چه به ظاهر دین‌دار است و اهل شریعت، اما دین را برای خود می‌خواهد و برای فزونی خواهی های خود، از دین کمک می‌گیرد.

انسان با محبت و عشق ورزیدن به دیگری، می‌تواند محبوب خداوند شود. حال آن‌که در دین تهی از اخلاق، انسان به پرستش خود مشغول می‌شود و چون خود را کامل می‌بیند، انسان‌ها را برده خود می‌سازد. چون باور دارد حقیقت تنها نزد اوست نه دیگری.

مولانا (رح) می‌فرماید که دین آمده که افقی دیگر را به روی ما باز کند و تحولی در زندگی‌مان ایجاد کند نه این‌که تنها خود را با شماری از عادات و مناسک مکرر سرگرم سازیم:

**اصل دین ای خواجه! روزن کردن است
دوزخ است آن خانه که بی روزن است**

در دیدگاه مولانا، دین، اوامر و نواهی حقایق ابدی هستند و نمی‌شود دین را محدود به یک بستر تاریخی و زمان‌مند مقید کرد بلکه دین گوهری است که در ذات و ثوابت خود تغییر و تبدیل نمی‌پذیرد بلکه امور تجدیدی در متغیرات محدود می‌ماند که آن هم باید از سوی اهل تخصص و درک و درایت صورت گیرد. هم چنین، هر آنچه هست در وجود خود توست، این تو هستی که خویشتن را چگونه بشناسی و حق و

باطل را در ضمیر خود جستجو کنی.
**ذکر موسی بند خاطرها شدست
کین حکایت‌هاست که پیشین بُدست
ذکر موسی بهر رو پوشست لیک
نور موسی نقد تست ای مرد نیک
موسوی و فرعون در هستی تست
باید این دو خصم را در خویش جُست**
(مولوی، ۱۳۶۳: ۷۱/۲)

مولوی در آثار خود تعاریف مختلفی از دین ارائه می‌دهد. از نظر مولوی مسئله‌ی شناخت و آگاهی نسبت به خداوند، مقدمه‌ای است برای رسیدن به حُب الهی؛ از این رو مولوی آن‌چه که موجب شناسایی محبوب و معشوق انسان، و بلکه همه‌ی عالمیان می‌شود را به صراحت «دین» می‌نامد. در واقع او معتقد است که دین-شناسی مقدمه‌ای است بر خداشناسی.

در جای دیگر مولوی با استناد به حدیث پیامبر (ص) به روایت سیوطی می‌فرماید: «الدین نصیحه»، دین را عبارت از درستی و صداقت می‌داند.

**گفت: الدین نصیحه آن رسول
آن نصیحت در لغت ضد غلول
این نصیحت راستی در دوستی
در غلولی خاین و سگ پوسی**
(مولوی، ۱۳۶۳: ۲۴۴/۲-۵)

ادامه مطلب در صفحه بعدی

ادامه مطلب ...

یعنی دین عبارت است از صداقت در دوستی، و اگر صادق نباشی خائن و فرومایه‌ای. همچنین مولوی دین را «ندای آسمانی» می‌داند. ندایی که از آسمان می‌آید و به مردگان خفته اندر گور، جان و حیات تازه‌ای می‌بخشد و دل و روح را صیقل می‌دهد:

**چون رسید اندر سبا این نور شوق
غانلی افتداد در بلقیس و خلق
روح های مرده جمسه پر زدند
مردگان از گور تن سر بر زدند
یکدگر را مژده می دادند همان
نکه ندایی می رسد از آسمان
زان ندا دینها همی گردند گبز
شاخ و برگ دل همی گردند سبز**
(همان: ۲۲۸/۲)

از دیدگاه مولوی جهان دارای دو مرتبه است: عالم ملک و عالم ملکوت. از این رو مولوی معتقد است دین حرکت و جدا شدن از تشنه‌ی جسمانیت به تشنه‌ی ملکوتی عالم است، و آن را با پریدن که ناظر به آزادی است بیان می‌کند:

**حکمت دنیا فزاید ظن و شک
حکمت دینی پرد فوق فلک**
(همان: ۲۲۷/۱)

از سوی دیگر مولوی دین را «تردبان آسمان» می‌داند. مولوی معتقد است که حس دینی با ورود دین به قلب انسان شکل می‌گیرد، که به موجب آن انسان به عالم ملکوت راه می‌یابد.

تزدیکی به خداوند که هدف اصلی دین است، به معنی بالا یا پائین آمدن نیست؛ بلکه همین راهی از زندان هستی، خود قرب به حق را به دنبال خواهد آورد. هر کجا که خداوند به عنوان محبوب قرار گیرد، آنجا هدف دین که رسیدن به «فوق گردون» است به تحقق رسیده است:

**قرب نه بالا و پستی رفتن است
قرب حق از حبس هستی رستن است**
(همان: ۲۵۹/۲)

**هر کجا دلبر بود خود همشین
فوق گردون است نه زیر زمین**
(همان: ۲۵۸/۲)

در جای دیگر مولوی از دین با عبارت «روزن کردن» یاد می‌کند. از آن‌جا که این عالم در نظر عارفان نسبت به نعمت رویت الهی و معیت او زندان مخوفی است و انسان برای آن ساخته نشده است، پیامبران یا اولیاء خداوند از بیرون به او می‌فهمانند که باید از این زندان خارج شود. مولوی این آگاهی نسبت به ماهیت زندان بودن عالم، همچنین

شناخت معشوقی که صاحب جمال لایتناهی است، به اضافه‌ی تلاش برای شکستن این زندان را «دین» می‌نامد:

**نامه و بلران و نور از روزنم
می فتد در خانه‌ام از معدنم
دوزخست آن خانه کان بی روزنست
اصل دین ای بنده روزن کردن است**
(همان: ۱۳۶/۲)

از دیدگاه مولوی «دین»، تنها مجموعه‌ای از تعالیم و اعتقادات صرف فقهی نیست، بلکه او دین را سرشار از پویایی و شور و تسامح و حرکت و اصلاح می‌داند:

**راه جان بازیست و در هر غیشهای
آفتی در دفع هر جان شیشهای
راه دین زان رو پر از شور و شراست
که نه راه هر مخنث گوهر است**
(همان: ۳۰۱/۳)

همچنین مولوی دین را به مثابه «نور» می‌داند. او معتقد است که دین به مانند نوری است که خود به سوی فرد مستعد حرکت و جریان می‌یابد، و همین نور راهنمای انسان به سوی عالم علوی و ملکوتی است:

**نور یابد مستعد تیز گوش
کو نباشد عاشق ظلمت چو موش
سست چشمانی که شب جولان کند
کی طواف مشعلی ایمان کنند؟**
(همان: ۴/۳)

جوهره‌ی دین در نگاه عارفانه‌ی مولانا از وحدتی انسجام یافته برخوردار است و نگرش و حیاتی او هیچ‌گونه دویی را بر نمی‌تابد، "لا نفرق بین احد من رسله" (بقره، ۲۸۵)، در نظر ایشان، رسولان الهی در هر عصر مأمور نشان دادن جلوه‌هایی از یک حقیقت واحد بوده‌اند، و مردم به واسطه این که از جنس آنان هستند، نسبت به پیغمبران میل و توجه نشان دهند و به سبب این و علاقه از ناودان دنیا خلاص گردند و راه حقیقت را گم نکنند بلکه به سوی اعلا ترقی کنند. مصرع اول بیت دوم اشاره است به آیه واقع در آخر سوره کهف: قل انما انا بشر مثکم یوحی الی:

**زان بود جنس بشر پیغمبران
تا به جنسیت رهنند از ناودان
پس بشر فرمود خود را «مثلکم»
تا به جنس آید و کم گردید گم**
(مولوی، ۱۳۶۳: ۴۲۶/۲)

بنابر آنچه گذشت می‌توان چنین نتیجه گرفت که دین باوری و شریعت محوری در اندیشه، مضمون و مفاهیم شعری او ریشه دوانیده است. مولوی رسیدن به یک زندگی سالم و سعادت‌مند و همچنین کسب مدارج

عالیه‌ی کمال و رستگاری اخروی را، در گرو تبعیت از فرامین الهی و پیروی از کتاب دین که همانا قرآن کریم است می‌داند. در نظر مولوی شناخت و درک درست نسبت به خداوند، مقدمه‌ای است برای رسیدن به محبوب و معشوق ازلی. از این رو او معتقد است که به واسطه‌ی اشرف و آگاهی بر دین می‌توان خدا را شناخت. به بیان دیگر دین شناسی مولوی مقدمه‌ای است بر خداشناسی او.

ستون

مولانا اصلاً اهل خراسان (زاده ولایت بلخ) و مقیم کشور روم بوده و بی‌شبهه یکی از نوابغ بزرگ عالم بشریت است که مانند بعضی از نوابغ متعلق به یک قوم و ملت و محدود به یک کشور و جغرافیا نمی‌شود؛ بلکه متعلق به همه دنیا و عموم اهل عالم است. نوابغ و عرفای بزرگ مانند گلپایی هستند که در یک آب و خاک پرورش می‌یابند اما بوی عطرشان در مشام همه جهانیان خوش آیند است و یا مانند چراغ‌هایی هستند که در یک نقطه افروخته می‌شود اما شعاع نور و پرتو فیض‌شان به مواضع دور دست می‌رسد. واضح است که هر قدر سرمایه نور و روشنایی چراغ بیشتر باشد دامنه نفوذ اثر و روشنایی آن وسیع‌تر و گسترده‌تر خواهد بود. مولانا و مثنوی شریف ایشان گرچه متعلق به عموم ملل و اقوام بشری است و این کتاب و صاحب آن در سطح جهان جایگاه ویژه‌ای دارد اما ما این افتخار را داریم که مولوی هم‌وطن و هم‌زبان ما بوده و اصل و نژادش در کشور ما ریشه داشته است. و کتاب مثنوی‌اش اصلاً کهنه نمی‌شود. این کتاب هم‌واره پر از حرف‌های تازه است.

اما این افتخار و مباحث ظاهری به تنهایی کافی نیست بلکه برای شناخت ایشان و فهم گفتارهایشان باید همت بیشتری گماشت. این سخن و نظر درباره دیگر شاهکارهای نظم و نثر فارسی از بزرگان دین نیز مهم و حیاتی است.

منابع:

اسماعیل، رسوخ الدین، شرح کبیر انقروی، جلد دهم، نگارستان کتاب، ۱۳۸۸، تهران
زمانی، کریم، میناگر عشق شرح موضوعی مثنوی معنوی، تهران، نشر نی ۱۳۹۹
ندوی، ابوالحسن، تاریخ دعوت و اصلاح، جلد ۴، نشر احسان، ...
(اعوانی، ۱۳۸۶: ۲۱).

رئیس اعضای شورای متخصصان هرات از کارخانه‌ی ذوب آهن «کابل فولاد» دیدار کردند

در هرات بیان کرد که ده سال می‌شود در عرصه ارایه خدمات سیخ گل و آهن آلات در افغانستان فعالیت داریم و اگر همکاری‌های مردمی و دولتی با ما دوام داشته باشد در آینده نیز موفقیت بسیاری در این عرصه کسب خواهیم کرد.

وی افزود که هدف ما از بیان‌گذاری این کارخانه، ارایه خدمات با کیفیت برای مردم کشور و دوم ایجاد اشتغال برای شهروندان و جلوگیری از خروج سرمایه ملی است.

قابل ذکر است که این کارخانه با سرمایه ۱۸ میلیون دالر امریکایی در شهرک صنعتی ولایت هرات آغاز به کار کرد.

گفتنی است این کارخانه‌ی نخستین کارخانه‌ی ذوب آهن در کشور است و در قدم نخست با دو صد تن در این کارخانه مشغول به کار شدند.

محمد رفیق شهیر رئیس شورای متخصصان هرات و شماری از اعضای این شورا روز یکشنبه، ۲۵ ثور از کارخانه‌ی ذوب آهن کابل فولاد در ولایت هرات دیدار کردند.

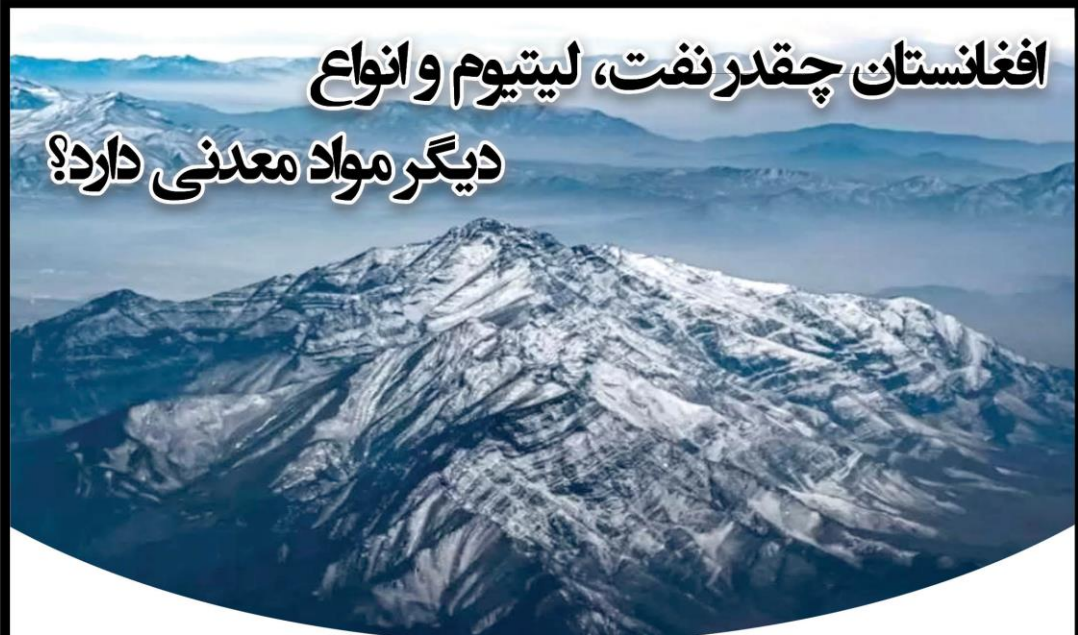
رئیس شورای متخصصان هرات ضمن قدردانی از کارکنان این کارخانه، بر حمایت از تولیداتی داخلی کشور تأکید کرد.

آقای شهیر بیان داشت که حمایت از تولیدات داخلی باعث رشد و توسعه اقتصادی در کشور شده و زمینه کار را برای هموطنان ما فراهم می‌سازد.

همچنان، اعضای شورای متخصصان هرات نیز فعالیت این کارخانه‌ی تولیدی در هرات را قابل ستایش دانستند.

از سوی هم، کارکنان این کارخانه ضمن قدردانی از رئیس و اعضای شورای متخصصان هرات، خواهان همکاری و حمایت نهادهای خصوصی و دولتی از تولیدات داخلی کشور شدند.

رحمانی وردک، مدیر عمومی این شرکت

افغانستان چقدر نفت، لیتیوم و انواع

دیگر مواد معدنی دارد؟

بر اساس گزارش رسمی سال ۲۰۱۹ وزارت معادن افغانستان که به ارزیابی مشترک آمریکا و افغانستان اشاره کرده است، تخمین زده شده است که در میادین و چاه‌های نفت افغانستان حدود ۱۶ میلیارد بشکه نفت خام، ۱۶ تریلیون فوت مکعب گاز طبیعی و ۵۰۰ میلیون بشکه مایعات گازی طبیعی وجود دارد. بنابراین تنها ارزش نفت خام افغانستان با قیمت‌های فعلی معادل ۱۰۷ میلیارد دلار است.

در قسمت استخراج نفت که بیشتر آن در شمال کشور واقع شده، دولت افغانستان در سال ۱۳۹۱ با "شرکت ملی نفت چین" (CNPC) قرارداد بست. این شرکت فعالیت‌های خود را در معدن نفتی انگوت سرپل آغاز کرد. قرار بود که در مرحله اول، روزانه پنج هزار بشکه نفت از حوزه "امودریا" در ولایت سرپل استخراج و بعدتر، این رقم به چهل و پنج هزار بشکه در روز برسد ولی به دلیل ادامه ناامنی این طرح به درستی اجرا نشد. ولایت‌های سرپل و فاریاب دارای سه میدان نفتی به نام‌های "قشقری"، "بازار کمی" و "زمردسای" است که بنا به آمار رسمی مقدار ذخایر تثبیت شده این حوزه حدود ۸۷ میلیون بشکه تخمین شده است. حوزه‌های نفتی شمال افغانستان با نام‌های "امودریا" و "افغان-تاجیک" شناخته می‌شود.

همچنین در غرب افغانستان حوزه نفتی تیرپل در ولایت هرات قرار گرفته است که در فاصله ۹۵ کیلومتری مرز ایران قرار دارد که بررسی کاملی از این حوزه صورت نگرفته است. در کنار آن حوزه‌های رسوبی و احتمالی نفت در منطقه "کنواز" ولایت پکتیکا و هلمند نیز تشخیص داده شده است که تحقیق و بررسی کاملی از آن صورت نگرفته است.

ذخایر طبیعی گاز در مناطق خواجه گوگردک، یتیم تاق، خواجه بولان و چرقدوق در جوزجان شناسایی شده است. سایر ذخایر طبیعی گاز نیز در سه ولایت بلخ، جوزجان و سرپل وجود دارد.

بدعهدی چین

خدیجه جوادی، معاون پیشین وزارت معادن افغانستان در مصاحبه‌ای می‌گوید چین که چندین قرارداد بزرگ در این زمینه را که با افغانستان قبلاً امضا کرده است، به تعهدات خود پایبند نبوده است. او به قراردادهای سال‌های گذشته نفت و همچنین مس عینک اشاره می‌کند که بنا به دلایلی به ماده‌های قرارداد متعهد نماند.

ادامه مطلب در صفحه بعدی

افغانستان دارای معادن سرشار مواد معدنی گوناگون و همچنین میادین نفتی و منابع گازی است. اما تاکنون نتوانسته برای بهبود اوضاع اقتصادی از آن بهره‌برد. این در حالی است که با خروج نیروهای بین‌المللی از افغانستان و آغاز حاکمیت دوباره طالبان در این کشور، کمک‌های منظم خارجی متوقف، نظام بانکی آن دچار بحران نقدینگی و اقتصاد آن دچار ورشکستگی شده است.

براساس بررسی‌های مختلفی که در مورد ذخایر افغانستان انجام شده، این کشور دارای معادن قابل توجه از جمله مس، زغال سنگ، آهن، نیوبیم، کبالت، طلا، مولیبدن، نقره و آلومینیوم و همچنین منابع فلورسیت، اورانیوم، برلیوم، تالک و لیتیوم است. افغانستان همچنین دارای ذخایر نفتی است که بیشتر آن در شمال واقع شده است.

مقام‌های افغان قبلاً ارزش ذخایر طبیعی این کشور را تا سه تریلیون دلار تخمین زده بودند. این تخمین در سال ۲۰۱۰ انجام شده بود و اکنون ممکن است ارزش این ذخایر بیشتر باشد چرا که پس از پاندمی کرونا در جهان قیمت‌ها از مس گرفته تا لیتیوم افزایش یافته است.

حالا بعد از تسلط طالبان و مسدود شدن منابع مالی افغانستان و بحران اقتصادی در این کشور بار دیگر امکان برداشت از این منابع و درآمدزایی برای افغانستان مطرح شده است. در این گزارش تلاش شده براساس اطلاعات موجود میزان این منابع، ارزش حدودی آنها و امکان برداشت از آنها بررسی شود.

نگاه کلی به منابع معدنی و نفت و گاز افغانستان:

منابع	برآورد
نفت	۱.۶ میلیارد بشکه
گاز	۱۶ تریلیون فوت مکعب
مایعات گازی	۵۰۰ میلیون بشکه
مس	۶۰ میلیون تن
سنگ آهن	۲۳۰۰ میلیون تن
مواد معدنی کمیاب	۴.۱ میلیون تن
طلا	۲۷۰۰ کیلوگرم

منبع: گزارش سال ۲۰۱۹ وزارت معادن افغانستان و سازمان زمین شناسی آمریکا

کلامه مطلب . . .

این مقام پیشین افغانستان می‌گوید که چین همچنین قرار بود کار استخراج معدن زغال سنگ آشفسته بامیان را هم در سال‌های گذشته آغاز کند که بنا به دلایل "و بهانه‌هایی" به آن پایبند نماند.

خدیدجه جوادی به این باور است که چین کار عملی قراردادهای خود را به تعویق می‌اندازد تا مواد به دست آمده را به بالاترین ارزش به بازار عرضه کند و سود بیشتری به دست بیاورد.

تعامل چین با امارت اسلامی در استخراج نفت

حکومت امارت اسلامی از زمان تصرف قدرت در صدد جلب سرمایه‌گذاری به ویژه از کشور چین روی معادن افغانستان است.

چند هفته قبل (۱۷ فروردین/حمل) امارت اسلامی خبر دادند که یکی از مسئولان شرکت ملی نفت چین با عبدالسلام حقی، معاون رئیس‌الوزرا (نخست‌وزیر) حکومت امارت اسلامی دیدار کرده و گفته است که این شرکت می‌خواهد فعالیت‌های خود را از سر بگیرد.

جزئیات بیشتری در این زمینه منتشر نشده اما خبرگزاری باختر نوشته که آقای حقی در این دیدار گفته است که "امنیت در افغانستان تامین و زمینه سرمایه‌گذاری فراهم شده است" امارت اسلامی در زمینه تسهیل روند سرمایه‌گذاری به صورت همه‌جانبه همکاری خواهند کرد.

همچنین اخیراً گزارش شد که عبدالغنی برادر، معاون رئیس‌الوزرا (نخست‌وزیر) و شهاب‌الدین دلاور، سرپرست وزارت معادن حکومت امارت اسلامی به ولایت سرپل در شمال سفر کرده و کار استخراج یک معدن نفت را افتتاح کرده‌اند.

بر اساس گزارش اژانس دولتی باختر که در کنترل طالبان است، آقای دلاور در مراسم افتتاح معدن "قشقری" گفته است عواید این معدن در بازسازی افغانستان هزینه خواهد شد و حق اولویت به ولایت سرپل داده خواهد شد.

گفته شده قرار است روزانه به میزان ۲۰۰ تن نفت به ارزش ۱۵۰ هزار دلار از این حوزه به دست بیاید.

پس از روی کار آمدن دوباره امارت اسلامی در افغانستان در اواسط آگوست ۲۰۲۱، روسیه نیز با حکومت سرپرست امارت اسلامی مناسبات نزدیکی داشته است.

چند ماه پس از تسلط امارت اسلامی، سختگویی این گروه اعلام کرد که روسیه سرمایه‌گذاری در

حوزه نفت و گاز در افغانستان را بررسی می‌کند. ذبیح‌الله مجاهد گفت که نمایندگان از روسیه با مقام‌های امارت اسلامی در این زمینه دیدار و گفتگو کرده‌اند.

منابع معدنی و نفت و گاز افغانستان و درآمد استخراج از این منابع در سال‌های اخیر بحث برانگیز بوده است. پیش از تسلط امارت اسلامی بر افغانستان سازمان ملل در گزارش‌هایی دروه‌ای به شورای امنیت، استخراج از این منابع را یکی از درآمدهای قابل توجه این گروه حتی در دوران حکومت قبلی ارزیابی کرده بود. از طرفی در سال‌های بعد از حمله آمریکا و متحدانش به افغانستان، شایعه‌های زیادی درباره "بهره برداری پنهانی" از این منابع و "اهمیت استراتژیک" عناصر موجود در خاک برای غرب مطرح بوده است.

ده‌ها میلیون تن مس

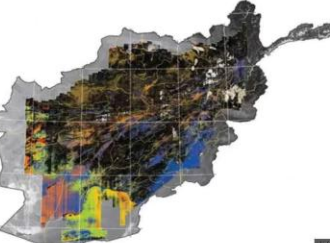
وزارت معادن افغانستان در سال ۲۰۱۹ مقدار ذخایر مس در این کشور را تقریباً ۳۰ میلیون تن اعلام کرد.

نقشه راه سکندر معادن افغانستان که توسط این وزارتخانه در همان سال منتشر شد، گفت که ۲۸.۵ میلیون تن مس دیگر در ذخایر کشف‌نشده در سنگ‌های "پورفیبری" وجود دارد.

بنابراین مجموع تخمینی مس در این کشور به حدود ۶۰ میلیون تن می‌رسد که بنا به خبرگزاری رویترز با افزایش تقاضا برای این فلز، ارزش آن به صدها میلیارد دلار می‌رسد.

این تصویرها که از سوی سازمان زمین شناسی آمریکا منتشر شده، مواد معدنی مختلف در افغانستان را با رنگ‌های مختلف نشان داده است. این اطلاعات در ۲۸ پرواز طی ۴۳ روز از ارتفاع ۱۵ کیلومتری زمین جمع‌آوری شده است.

این تصویرها که از سوی سازمان زمین شناسی آمریکا منتشر شده، مواد معدنی مختلف در افغانستان را با رنگ‌های مختلف نشان داده است.

این اطلاعات در ۲۸ پرواز طی ۴۳ روز از ارتفاع ۱۵ کیلومتری زمین جمع‌آوری شده است.

معدن مس عینک، دومین معدن بزرگ مس جهان به حساب می‌آید که در ولسوالی محمد آغه ولایت لوگر در جنوب این شهر قرار دارد. شیلی بزرگترین معدن مس و ایران سومین معدن بزرگ مس در جهان را دارد.

قرارداد بهره‌برداری و غنی‌سازی مس معدن عینک در سال ۲۰۰۸ میان وزارت معادن افغانستان و یک شرکت چینی موسوم به "ام‌سی‌سی" (MCC) برای سی سال امضا شد. قرار بود این شرکت چینی در اول حدود سه میلیارد دلار روی این معدن سرمایه‌گذاری کند. اما روند استخراج این معدن به دلیل اختلاف میان طرف چینی و دولت افغانستان و همچنین نامنی پیشرفت چندانی را نداشت. اخیراً روزنامه فایننشال تایمز گزارش داد که در هفته‌های اخیر، چین با امارت اسلامی در مورد کار روی مس عینک در جنوب شرقی کابل، گفتگو کرده است.

بنا به خبرگزاری رویترز، شرکت چینی تخمین زده که از این معدن ۱۱.۰۸ میلیون تن مس استخراج کند که ارزش آن با قیمت فعلی بورس فلزات لندن، بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار می‌شود.

اخیراً حکومت امارت اسلامی در نشست کابینه خود به کمیسیون اقتصادی خود وظیفه سپرد که در برطرف کردن منابع بر سر راه استخراج معدن مس عینک لوگر دست به کار شود و قرارداد این معدن را دوباره بررسی کنند.

پیش‌بینی شده که با استخراج مس، از این معدن، افغانستان سالانه نزدیک به ۲۴۰ تا ۳۰۰ میلیون دلار درآمد خواهد داشت.

لیتیوم

در یکی از بررسی‌های سازمان فضایی آمریکا (ناسا) ارزش معادن لیتیوم افغانستان، که هنوز استخراج نشده حدود یک تریلیون دلار برآورد شده است.

خانم جوادی می‌گوید زمانی که او معاون وزارت معادن بود (حدود سه سال قبل) هر تن لیتیوم خام افغانستان حدود ۱۶-۱۳ هزار دلار در چین قیمت‌گذاری شده بود. به گفته او موجودیت معادن لیتیوم در مناطقی از سه ولایت افغانستان (دشت ناهور غزنی، انار دره فراه، اشترلی دایکندی) ثابت شده است و در ولایت‌های دیگر نیز وجود دارد. گفته می‌شود معادن لیتیوم افغانستان به طول ۸۵۰ تا ۹۰۰ کیلومتر و عرض ۱۵۰ تا ۲۰۰ کیلومتر از ولایت هرات آغاز می‌شود و تا ولایت نورستان ادامه دارد. عمر این معادن لیتیوم حدود هفتاد سال تخمین زده شده است.

از نظر کیفیت، خلوص و غلظت نیز نظر به سازمان زمین‌شناسی آمریکا لیتیوم افغانستان دارای خلوص بالا است.

معاون پیشین وزارت معادن افغانستان می‌گوید در زمان دولت اشرف غنی و دولت‌های پیشین به دلیل نامنی استخراج لیتیوم به عقب انداخته می‌شد. بنا به گزارش‌ها افغانستان در یک یادداشت داخلی وزارت دفاع آمریکا در سال ۲۰۱۰ "عربستان سعودی لیتیوم" توصیف شده است. به این معنی که این کشور برای تامین جهانی فلز باتری به همان اندازه که عربستان برای نفت خام اهمیت دارد، می‌تواند مهم باشد.

کلامه مطلب در صفحه بعدی

ادکله مطلب . . .

لیتیوم به طور گسترده در باتری‌های دستگاه‌های الکترونیکی استفاده می‌شود، این منابع در راستای سیاست‌های جهانی برای کاهش تولید میزان گازهای گلخانه‌ای حالا منابعی استراتژیک محسوب می‌شود.

گزارش سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ سازمان زمین‌شناسی آمریکا اشاره می‌کند که افغانستان دارای ذخایر اسپودومن است که یک ماده معدنی دارای لیتیوم است، اما تخمینی از مقدار آن اریه نشده است. همچنین در گزارش ۲۰۱۹ افغانستان اصلاً اشاره‌ای به لیتیوم نشده است.

خانم جوادی می‌گوید، ایران هم قبلاً به دولت افغانستان پیشنهاد داده بود که در زمینه استخراج و خالص‌سازی لیتیوم در افغانستان می‌تواند پیش‌قدم شود.

طلا و فلزات دیگر

در گزارش سال ۲۰۱۹ معادن افغانستان همچنین آمده که افغانستان بیش از ۲.۲ میلیارد تن سنگ آهن مواد خام برای فولادسازی با میزان خلوص حدود ۵۷ درصد دارد که ارزش آن بنا به یک برآورد به قیمت فعلی بازار بیش از ۳۵۰ میلیارد دلار است.

معدن حاجی‌گک، از مهم‌ترین معادن آهنک نیز در منطقه "حاجی‌گک" در ۴۵ کیلومتری جنوب شرق بامیان واقع شده است.

ناحیه خاک‌ریز قندهار نیز معادن آهن وجود دارد که مقدار آن در حدود ۸.۲۳ میلیون تن تخمین شده است. معادن آهن در مناطق غوریان هرات، سیاه دره بدخشان و جبل السراج پروان نیز وجود دارد. افغانستان همچنین دارای معادن محدود طلا است. مقدار طلای افغانستان حدود ۲۷۰۰ کیلوگرم تخمین زده شده است که ارزش آن

تقریباً ۱۷۰ میلیون دلار است.

بنا به یک بررسی معادن مهم طلا در مناطق یفتل، ویکادور، راغ بدخشان و مقر غزنی قرار داشته و در ناحیه یفتل چهار رگ احجار کوارتز طلا نیز وجود دارد که در هر تن مواد معدنی آن از یک تا ۸۵ گرم طلا وجود دارد. مقادیری از طلا در چاه آب در ولایت تخار، معدن طلا در نورابه، سمتی، معدن حصارک در ولایت لوگر همچنین طلا در ناحیه زرکشان قلات ولایت زابل و منطقه قره دغن ولایت بنگلان وجود دارد. وزارت معادن افغانستان همچنین گفته است که در مناطق مختلف افغانستان فلزات اساسی مثل آلومینیوم، قلع، سرب و روی وجود دارد.

زغال سنگ و مواد معدنی دیگر

با این حال، در گزارش وزارت معادن آمده که افغانستان دارای ۱۷ نوع مواد معدنی کمیاب به مقدار تخمینی ۱.۴ میلیون تن است که از نظر کاربرد در لوازم الکترونیکی مصرفی و تجهیزات نظامی ارزشمند است. افغانستان در طول تاریخ منبع اصلی لاجورد نیز بوده است، سنگ آبی تیره و نیمه‌قیمتی که هزاران سال است در ولایت شمالی بدخشان استخراج می‌شود. بر اساس گزارش سال ۲۰۱۹ افغانستان، بهترین گریدهای لاجورد می‌توانند تا ۱۵۰ دلار در هر قیراط به فروش برسند.

و همچنین سنگ‌های قیمتی دیگر مانند یاقوت و

زمرد در ولایت‌های بدخشان و پنجشیر وجود دارد که مقدار تخمینی آن مشخص نشده و به بیشتر به صورت غیرقانونی استخراج و به کشورهای دیگر از جمله پاکستان قاچاق می‌شود.

افغانستان دارای معادن بزرگ و غنی زغال سنگ نیز هست. این معادن از شمال شرقی افغانستان، از بدخشان شروع می‌شود و به صورت پراکنده

تا قسمت‌های جنوب غربی افغانستان ادامه پیدا می‌کند. در منطقه دره صوف سمنگانی، از مهم‌ترین معادن زغال سنگ وجود دارد که در سال‌های گذشته به طور غیراستاندارد و گاهی غیرقانونی استخراج می‌شود.

قاچاق زغال سنگ و تالک به پاکستان

پاکستان از مصرف‌کنندگان اصلی زغال سنگ افغانستان است که به گفته خانم جوادی به صورت قاچاق وارد پاکستان می‌شود.

او می‌گوید پاکستان ذخایر زغال سنگ خود را دست نخورده نگه‌می‌دارد و در عوض از زغال سنگ افغانستان استفاده می‌کند.

عمر معادن زغال سنگ افغانستان هم از صد تا ۱۵۰ سال تخمین زده شده است.

معاون پیشین وزارت معادن افغانستان می‌گوید، این کشور همچنین دارای معادن باریوم، یا گل حفاری است. باریوم عنصری است که از آن به خاطر حفاری چاه‌های عمیق در کف دریاها برای استخراج نفت استفاده می‌شود. او می‌گوید این مواد در سال‌های گذشته به صورت قاچاق به کشورهای دیگر "بیشتر از مرز ایران" فرستاده می‌شد. معادن تالک افغانستان نیز قابل توجه است. تالک موادی است که در ساخت لوازم آرایشی و بهداشتی و پودر اطفال استفاده می‌شود که به صورت رسته‌ای در کوه‌ها در ولایت ننگرهار وجود دارد. تالک افغانستان سفید رنگ است که ارزش بیشتری دارد و بیشتر در پوشه قرص‌ها نیز از آن استفاده می‌شود.

گزارش‌های متعددی از قاچاق تالک به پاکستان نیز منتشر شده است.

سنگ مرمر افغانستان، نیز که خلوص بالایی دارد و با خلوص مرمر ایتالیا مقایسه می‌شود، و از آن برای مجسمه‌سازی در اروپا استفاده شده است به گفته خانم جوادی از مرز ایران به اروپا قاچاق می‌شده است.

خانم جوادی می‌گوید چون ذخایر انواع زیادی از مواد معدنی در افغانستان وجود دارد، این کشور از سوی برخی زمین‌شناسان "جدول مندلیف" (جدول تناوبی) لقب گرفته است.

منابع آسانی که در این گزارش آمده است بنا به داده‌هایی است که قبلاً از سوی وزارت معادن افغانستان و همچنین دولت آمریکا ارایه شده است.

تاسیسات شرکت چینی در معادن مس خینگ در لوگر

نمایشگاهی تحت نام

تولیدات داخلی زنان متشبه هری زمین در هرات برگزار شد

سبزه حسن زاده از غرفه داران این نمایشگاه بیان می‌دارد، اگرچه تعداد بازدیدکننده‌گان و استقبال مردم از این نمایشگاه نسبت به دیگر نمایشگاه‌های که برگزار می‌کردیم، کمتر است، اما این امیدوارکننده است و برای ما انگیزه فعالیت بیشتر می‌دهد.

فرحناز کریمی یکی دیگر از غرفه داران بیان می‌دارد که ۱۲ سال است که در کار زنبورداری فعالیت داریم و در این نمایشگاه نیز تولیدات عسل را در معرض دید بازدیدکننده‌گان قرار دادیم. امیدواریم که این نمایشگاه زمینه‌ی فروش محصولات ما را فراهم سازد.

وی افزود، خواست من به عنوان یک زن از امارت اسلامی این است که مانع حضور فعالیت زنان در کشور نشود، بلکه حمایت کند.

این نمایشگاه برای سه روز بروی بازدیدکننده‌گان باز بود.

هاشمی افزود، خواست ما از امارت اسلامی این است که زنان را برای حضور و داشتن فعالیت اجتماعی حمایت کنند.

شماری از زنان سرمایه‌گذار در هرات صنایع و تولیدات دستی‌شان را طی یک نمایشگاه در معرض دید بازدیدکننده‌گان قرار دادند.

این نمایشگاه به همکاری اتاق تجارت و سرمایه‌گذاری زنان در هرات برگزار شد.

مسئولان برگزارکننده هدف از راه‌اندازی این نمایشگاه ایجاد انگیزه برای زنان به‌خاطر حضور در فعالیت‌های اجتماعی می‌دانند.

نرگس هاشمی، رییس اتاق‌های تجارت و صنایع زنان در هرات می‌گوید: "در این نمایشگاه ۵۰ غرفه اشتراک داشتند و زنان صنایع مانند، وسایل زینتی، تولیدات مواد خوراکی، قالین و دیگر صنایع دستی‌شان به نمایش گذاشتند."

به گفته‌ی وی، اتاق‌های تجارت و صنایع زنان قصد دارد که در آینده محصولات داخلی زنان را در بازارهای بین‌المللی نیز بازاریابی کرده و به فروش برساند.

مردی در هلند به جرم جنایات جنگی در افغانستان به ۱۲ سال زندان محکوم شد

در افغانستان مرتکب جنایات جنگی شده است.

خانم بلوم گفت: "ما گمان می‌کنیم که او به‌عنوان فرمانده و رئیس امور سیاسی در زندانی کار می‌کرد که در آن زندانیان به‌طور خودسرانه از آزادی‌شان محروم شده بودند و با آنها رفتار غیرانسانی صورت می‌گرفت."

اینگونه دادرسی در هلند براساس اصل حقوقی "صلاحیت کیفری جهانی" امکان‌پذیر شده است که به کشورها اجازه می‌دهد تا افراد را برای جنایات شدید و استثنایی، از جمله جنایات جنگی، حتی اگر در کشور دیگری مرتکب شده باشند، محاکمه کنند.

این اصل حقوقی عمدتاً برای موارد مربوط به جنگ سوریه، از جمله محاکمه اخیر یک پزشک پناهنجوی سوری متهم به شکنجه زندانیان در کشورش، در آلمان استفاده شده بود.

پیشتر نهادهای حقوق بشری اعلام کرده بودند که موارد نقض حقوق بشر در افغانستان رانیز که در دو دهه گذشته در این کشور صورت گرفته است به دادگاه لاهه سپرده‌اند.

عاداته در "شرایط وحشتناک" نگهداری، شکنجه و اعدام می‌شدند.

او قبلاً این اتهامات را رد کرده بود.

زندان پلچرخه که برای وضعیت غیرمعماری و شرایط دشوار خود شهرت دارد، تحت حاکمیت‌های مختلف در افغانستان مورد استفاده قرار گرفته است.

این محاکمه در لاهه آخرین مورد از یک سری تلاش‌ها در کشورهای اروپایی است تا افراد دخیل در جنایات جنگی در کشورهای جنگ‌زده، از جمله سوریه و افغانستان را بازخواست کنند.

پیشتر میریم بلوم، دادستان دادگاه به خبرگزاری فرانسه گفته بود که: "این محاکمه درباره مردی است که به باور ما

دادگاهی در هلند یک مرد ۷۶ ساله افغان-هلندی را به جرم دست داشتن در جنایات جنگی در دهه ۱۹۸۰ در کابل به ۱۲ سال زندان محکوم کرد.

این دادگاه در بیانیه‌ای که به رسانه‌ها فرستاده اسم این فرد را "عبدالرزاق رفیع اف" ذکر کرده است. او تا سال ۲۰۱۹ در شهر کرکراکه در جنوب هلند زندگی می‌کرد. او پیشتر به دادگاهی در لاهه گفته بود که پیگرد قانونی او به دلیل هویت اشتباه بوده است.

دادستان‌ها در هلند پس از مصاحبه با ۲۵ شاهد در سراسر جهان و شنیدن پیام‌های تلفن‌های مظنون و تماس با خانواده این فرد قبل از دستگیری او در خانه‌اش، متقاعد شده بودند که فرد مورد نظر را در اختیار دارند.

محاکمه این شهروند افغان-هلندی در دادگاهی در شهر لاهه هلند در ماه فیبروری/فوریه امسال آغاز شد. عبدالرزاق در سال ۲۰۰۱ در هلند مستقر شد و بعداً تابعیت هلندی گرفت و در سال ۲۰۱۹ دستگیر شد.

دادستان‌ها می‌گویند که او از سال ۱۹۸۳ تا ۱۹۹۰، رئیس زندان پلچرخه در شرق کابل بود، جایی که گفته می‌شود مخالفان رژیم تحت حمایت شوروی سابق بدون محاکمه

تأثیر خوب ورزش در درمان فرسودگی مفاصل در مبتلایان به آرتروز

مؤسسه ملی بهداشت و مراقبت بریتانیا می‌گوید: "ورزش ممکن است در ابتدا دردناک باشد، اما می‌تواند درد را کاهش داده و به افراد مبتلا به آرتروز کمک کند تا انعطاف پذیری، سالم و لاغر بمانند."

برای تشخیص آرتروز مفصلی، نیازی به اسکن نیست و مسکن‌های قوی هم توصیه نمی‌شود.

ساییدگی و فرسودگی مفصل

آرتروز بسیار شایع است، تنها در انگلستان حدود ۷.۴ میلیون نفر بالای ۴۵ سال به آن مبتلا هستند. این می‌تواند زمانی اتفاق بیفتد که مفاصل با افزایش سن صدمه و آسیب می‌بینند.

برخی افراد علائم خفیفی دارند، اما برای شماری دیگر درد، سفتی و تورم و التهاب می‌تواند شدید باشد، که چنین علائمی می‌تواند ورزش کردن را دشوار کند. اما براساس دستورالعمل‌های جدید مؤسسه ملی بهداشت و مراقبت بریتانیا، فعالیت بدنی باید درمان اصلی باشد، نه مسکن.

مؤسسه خیریه "آرتزیت اکشن" گفته امیدوار است که این دستورالعمل‌ها به افراد مبتلا به آرتروز اطمینان دهد که ورزش می‌تواند مداخله خوبی در این مورد باشد.

دکتر وندی هولدن، سخنگوی این مؤسسه گفته: "بسیاری به اشتباه معتقدند ورزش می‌تواند به مفاصل آسیب برساند، به همین دلیل این دستورالعمل جدید بسیار مهم است و امیدواریم بیماران را توانمند کند و به

آن‌ها اعتماد به نفس بیشتری بدهد تا تغییراتی را در سبک زندگی خود ایجاد کنند که واقعاً به بهبود درد و کیفیت زندگی‌شان کمک می‌کند."

چه چیزی کمک می‌کند؟

ورزش عضلات را می‌سازد و می‌تواند به افراد در حفظ وزن سالم کمک کند که این برای مدیریت آرتروز مهم است. توصیه شده در صورت وجود درد، استفاده از کرم یا ژل ضد التهاب یا مصرف ایبوپروفن یا نوع مشابه داروهای ضد التهاب غیراستروئیدی را در نظر بگیرید، اما نه یک داروی اویپوئیدی (افیونی).

سازمان‌های خیریه آرتزیت نگران هستند که تعداد زیادی از بیماران به جای دریافت نوع مناسبی کمک، شامل ورزش درمانی یا تمویض به موقع لگن یا زانو، از داروهای مسکن استفاده کنند. مؤسسه ملی بهداشت و مراقبت بریتانیا گفته که جایگزین کردن مفصل ممکن است گزینه مناسبی برای برخی باشد و بیمارستان‌ها نباید افرادی را که می‌توانند از این قبیل جراحی سود ببرند به دلیل اضافه وزن نپذیرند. چاقی مانعی برای جراحی نیست، اما کاهش وزن با پیروی از یک رژیم غذایی سالم و ورزش باعث کاهش فشار بر روی مفاصل می‌شود.

تریسی لوقتیس از مؤسسه خیریه "در مقابل آرتروز" گفته: "تحقیق خود ما در مورد حمایت ارائه شده به افراد مبتلا به آرتروز نشان داد که بسیاری از افراد به طور منظم شرایط خود را توسط متخصصان مراقبت‌های بهداشتی بررسی نمی‌کنند و حتی تعداد

کمی از آن‌ها امکان دسترسی به پشتیبانی برای فعالیت‌های فیزیکی را داشتند." به گفته او "نبود جایگزین به معنای آن است که در بسیاری از موارد، افراد به مسکن‌هایی وابسته می‌شوند که به آن‌ها کمک نمی‌کند تا زندگی عاری از درد داشته باشند."

دکتر پل کریسپ از مؤسسه ملی بهداشت و مراقبت بریتانیا می‌گوید: "تقویت عضلانی و تمرینات هوازی می‌تواند نه تنها بر مدیریت این بیماری تأثیر بگذارد، بلکه کیفیت زندگی بهتری را هم برای افراد فراهم کند."

او می‌افزاید: "شروع این سفر می‌تواند در ابتدا برای برخی از افراد ناراحت کننده باشد و باید از آن‌ها حمایت شود و اطلاعات کافی در اختیارشان قرار گیرد تا به آن‌ها کمک کند در مدت زمان طولانی وضعیت خود را مدیریت کنند. ما تصمیم گرفته‌ایم که برخی از مسکن‌ها مانند پاراستامول و برخی داروهای اویپوئیدی (افیونی) را برای آرتروز توصیه نکنیم." به گفته دکتر کریسپ "این به این دلیل است که شواهد جدید نشان داده‌اند که فواید کمی در مصرف آن‌ها وجود دارد یا اصلاً فایده ندارند. در مورد داروهای افیونی قوی شواهدی وجود دارد که می‌توانند در طولانی مدت باعث آسیب شوند از جمله احتمال اعتیاد." گفته شده که این دستورالعمل‌های جدید، انواع دیگر آرتروز مانند آرتزیت روماتوئید (روماتیسم مفصلی) را شامل نمی‌شود.

پرسه علل خشکسالی های اخیر وبیابان زدایه در کشور

۲۲

درختچه قره تاغ *Nitraria Schoberi* -

- ۲۳ - ابریشم
  - ۲۴ - عکاسی خاردار و گلدار
  - ۲۵ - سید *Aristida sp*
  - ۲۶ - ایشنان
  - ۲۷ - شور
  - ۲۸ - پانیکوم
  - ۲۹ - گزشاهی *Tamarix strita*
  - ۳۰ - آکاسیا *Acacia farnasiana*
  - ۳۱ - سیاه تاغ
  - ۳۲ - زرد تاغ
  - ۳۳ - ترات تر زنگ
  - ۳۴ - ترخت تاغ
  - ۳۵ - تاغ بلوچی
- نباتات مناسب به مناطق بسیار خشک با بارندگی کمتر از ۱۰۰ میلی متر (فراه و نیمروز):
- ۱ - گندم
  - ۲ - جو
  - ۳ - لبلبوقندی
  - ۴ - سزیجات
  - ۵ - تنباکوی للمی
  - ۶ - نباتات طبی
- نباتات مناسب به نواحی نیمه خشک با بارنده گی ۱۰۰ الی ۲۰۰ میلی متر (هرات)
- ۱ - گندم
  - ۲ - جو
  - ۳ - لبلبوقندی
  - ۴ - تنباکو
  - ۵ - زعفران

ادامه مطلب در صفحه بعدی

نویسنده: پوهاند عبدالرحیم (امید)

اثرات اجتماعی و اقتصادی بیابان زایی:

الف - اثرات اجتماعی:

- ۱ - آواره گی جمعیت
- ۲ - مهاجرت جمعیت
- ۳ - گسترش زاغه نشینی
- ۴ - تشکیل نقاط مسکونی جدید
- ۵ - مشکلات بهداشتی
- ۶ - افزایش مرگ و میر نوزادان
- ۷ - کاهش امید زنده گی

ب - اثرات اقتصادی:

- ۱ - اختلال در نظام کاربردی اراضی
- ۲ - کاهش تولیدات زراعتی
- ۳ - کاهش تولیدات حیوانی
- ۴ - کاهش و بی نظمی مکانی و زمانی منابع آب
- ۵ - کاهش سوخت نباتی
- ۶ - معضلات اقتصادی و کاهش درآمد سالانه
- ۷ - کاهش استندردهای زنده گی

(۵ ص ۱۲۱)

پایش بیابان زایی (ارزیابی، نظارت و کنترل):

الف - انتخاب معیار ارزیابی:

- ۱ - تحلیل وضع موجود بیابان زایی
- ۲ - شدت یا نرخ بیابان زایی
- ۳ - خطرات ذاتی
- ۴ - فشار جمعیت انسانی و حیوانی

ب - داده سازی:

- ۱ - داشتن مطالعات میدانی و تحقیقات ساحوی
- ۲ - عکس های هوایی

۳ - تصاویر ماهواره ای

۴ - نقشه های توپوگرافی

۵ - نقشه های بیابان زایی

۶ - نقشه های موضوعی

(۴ ص ۱۲)

نباتات مقاوم به کم آبی (خشکی پسند، شور پسند و ریگ دوست):

- ۱ - گندم للمی
- ۲ - نخود
- ۳ - عدس
- ۴ - کرابیه
- ۵ - بادام
- ۶ - پسته
- ۷ - خنجک
- ۸ - گز (هشت نوع مقاوم به شوری و قلویت) (*Tamarix spp*)
- ۹ - اسکنبل *Como sum*
- ۱۰ - تاغ *Halvxylon*
- ۱۱ - بنوش روسی
- ۱۲ - بید روسی
- ۱۳ - ارغوان
- ۱۴ - عناب
- ۱۵ - زرشک
- ۱۶ - نی *Fragmatis*
- ۱۷ - حصیر (بوریا)
- ۱۸ - تاق سیستانی
- ۱۹ - کما *Ferula*
- ۲۰ - بته سید *Stipagrostis sp* ریگ دوست
- ۱۲ - گیاه شور *Salsola sp* مقاوم به شوری و قلویت

ادامه مطلب . . .

در صورتیکه بارنده گی کمتر از ۳۰۰ ملی متر باشد گندم، جو، نیشکر، برنج و رشقه نباتات مناسب به مناطق نسبتاً خشک با بارنده گی ۲۵۰ تا ۳۰۰ ملی متر (هرات و سمت شمال کشور)

۱ - گندم
۲ - جو
۳ - پنبه
۴ - لبلبوقندی
۵ - دانه های روغنی
۶ - تنباکو

۷ - کنف
در صورتی که بارنده گی ۱۵۰ الی ۴۰۰ ملی متر باشد (هرات و سمت شمال)

۱ - گندم
۲ - جو
۳ - لبلبوقندی
۴ - پنبه
۵ - کنف
۶ - کچالو
۷ - خرما

نباتات مناسب باد شکن ها:
۱ - گز

۲ - تاغ
۳ - نی
۴ - حصیر
۵ - کما
۶ - سید
۷ - اشنان *Chenopodia Ceae*
۸ - پانیکوم *Panicum*
۹ - شور
۱۰ - درختچه دیودال *Ammodonderon Percicum*

اوسط بارندگی ماهانه به ملی متر و درجه حرارت به سانتی گراد در افغانستان برای سال های ۱۹۵۶ الی ۱۹۸۹ میلادی مطابق به ۱۳۳۵ الی ۱۳۶۸

اوسط درجه حرارت ماهانه به سانتی گراد

مراکز	ارتفاع به متر	جدی	دلو	حوت	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	اوسط
هرات	۹۶۴	۳	۶	۱۰	۱۶	۲۲	۳۰	۳۰	۲۸	۲۳	۱۶	۹	۴	۱۶
فراه	۷۰۰	۷	۱۰	۱۶	۲۲	۲۷	۳۲	۳۴	۳۲	۲۷	۲۰	۱۳	۹	۲۱
چنچران	۲۱۸۳	-۹	-۷	۲	۹	۱۳	۱۷	۱۹	۱۸	۱۲	۷	۲	-۴	۶
کندهار	۱۰۱۰	۵	۸	۱۴	۲۰	۲۶	۳۰	۳۲	۲۹	۲۳	۱۸	۱۱	۷	۱۹
کابل	۱۷۹۱	-۲	۲	۶	۱۳	۱۷	۲۳	۲۵	۲۴	۱۹	۱۳	۶	۱	۱۲
سالنگ	۳۳۶۶	-۱۱	-۹	-۶	۰	۳	۸	۹	۸	۴	۱	-	-۸	۰
فیض آباد	۱۲۰۰	۰	۲	۸	۱۴	۱۸	۲۴	۲۷	۲۶	۲۱	۸	۸	۳	۱۳

(۱ ص ۵۹)

اوسط بارندگی ماهانه به ملی متر

مراکز	ارتفاع به متر	جدی	دلو	حوت	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	مجموعه
هرات	۹۶۴	۵۱	۴۶	۵۶	۲۸	۱۰	۰	۰	۰	۰	۳	۱۰	۳۶	۲۳۹
فراه	۷۰۰	۲۵	۲۳	۲۳	۸	۳	۰	۰	۰	۰	۳	۳	۱۰	۹۸
چنچران	۲۱۸۳	۳۰	۳۳	۴۱	۳۶	۲۰	۰	۰	۰	۰	۱۰	۱۵	۱۸	۲۰۲
کندهار	۱۰۱۰	۵۳	۴۳	۴۱	۱۸	۳	۰	۳	۰	۰	۳	۸	۲۰	۱۹۲
کابل	۱۷۹۱	۲۶	۶۱	۶۹	۷۱	۲۳	۰	۵	۳	۳	۳	۱۸	۲۳	۳۱۵
سالنگ	۳۳۶۶	۱۰۹	۱۴۲	۱۸۵	۱۹۸	۱۲۴	۱۰	۸	۸	۸	۳۰	۷۹	۱۰۴	۱۰۰۵
فیض آباد	۱۲۰۰	۴۸	۶۶	۹۱	۹۹	۷۶	۸	۵	۰	۳	۲۳	۳۰	۳۳	۴۸۲

(۱ ص ۶۰)

اوسط مقدار بارنده گی، تبخیر و رطوبت نسبی بعضی مناطق افغانستان در طی ۳۰ سال اخیر

منطقه	بارش سالانه به ملی متر	تبخیر به ملی متر	رطوبت نسبی به فیصد
کابل	۲۹۳ (۷ چند کمتر از تبخیر)	۲۱۷۷	۵۱
جلال آباد	۱۷۷ (۱۶ چند کمتر از تبخیر)	۳۰۰۵	۵۶
کندهار	۱۷۲ (۱۷ چند کمتر از تبخیر)	۲۹۳۳	۵۰
هرات	۱۹۴ (۱۹ چند کمتر از تبخیر)	۳۸۳۸	۴۸
گرشک (هلمند)	۱۵۴ (۲۵ چند کمتر از تبخیر)	۳۸۵۶	۴۳

(۱ ص ۳۴)

ادامه مطلب در صفحه بعدی

چند حادثه بزرگ در افغانستان از سال ۱۹۷۲ الی ۲۰۱۳ میلادی

مجموع جمعیت متضرر شده	زمان	حادثه
۲۵۰۰۰۰	جنوری ۱۹۷۲	سیلاب
۲۷۱۶۸۴	جولای ۱۹۷۸	سیلاب
۱۶۱۰۰۰	جون ۱۹۹۸	سیلاب
۱۱۶۹۳۵	۳۰ می ۱۹۹۸	زلزله
۲۸۵۰۰۰۰	می ۲۰۰۰	خشکسالی
۲۵۰۰۰۰	جنوری ۲۰۰۲	امراض ساری
۱۹۰۰۰۰۰	جولای ۲۰۰۶	خشکسالی
۳۰۰۰۰۰	۱۳ جنوری ۲۰۰۶	خطرات هیدرولوژیک
۲۸۰۰۰۰	اکتوبر ۲۰۰۸	خشکسالی
۱۷۰۰۰۰	۵ جنوری ۲۰۰۸	طوفان
۴۰۰۰۰	جنوری ۲۰۱۳	رائش زمین بدخشان
۱۵۰۰۰۰۰	سال ۲۰۱۷	خشکسالی
۶۰۰۰۰۰	فبروری سال ۲۰۱۹	سیلاب

(۱ ص ۳۷)

خالی کردن سالانه حوزه‌های دریایی افغانستان

تخلیه سالانه به میلیارد متر مکعب	حوزه دریایی
۲۲	پنج آمو
۱.۸۸	شمالی
۹.۳۰	هلمند
۳.۰۶	هریرود و مرغاب
۲۰.۷۶	کابل و مشرقی
۵۷	مجموعه

متأسفانه در حدود ۶۰٪ آب‌های جاری افغانستان به نسبت عدم مهار آب‌ها به خارج کشور سرازیر می‌گردد و به آسیای میانه، پاکستان و ایران می‌ریزد. (۱۱ ص ۴۳)

ادامه دارد...

یک روان‌گردان طبیعی 'بار فکری افراد مبتلا به افسردگی را کم می‌کند'

یک مطالعه نتیجه‌گیری کرده است که سیلوسایبین، ماده‌ای که در قارچ‌های به اصطلاح 'جادویی' وجود دارد، ظاهراً به سبک کردن بار فکری افراد مبتلا به افسردگی شدید کمک می‌کند به نحوی که در سایر داروهای ضدافسردگی مشاهده نمی‌شود.

محققان می‌گویند این نتایج، که براساس اسکن مغزی ۶۰ نفر به دست آمده، به این معنی است که این دارو ممکن است افسردگی را به شکلی منحصر به فرد معالجه کند.

داروهای روان‌گردان برای معالجه طیفی از اختلالات سلامت روان تحت بررسی و مطالعه هستند. به بیماران مبتلا به افسردگی اخبار داده می‌شود که سیلوسایبین را با تصمیم شخصی مصرف نکنند.

در کارآزمایی‌های علمی از یک نوع مصنوعی این دارو، آن هم تحت شرایط بسیار سفت و سخت پزشکی، استفاده شد. به علاوه بیماران در جریان مطالعه از مشاوره روان‌شناسان بهره‌مند بودند. پروفسور دیوید نات، نویسنده این مطالعه و سرپرست مرکز تحقیقات روان‌گردان‌ها در دانشگاه کالج لندن، گفت که یافته‌های تازه در مورد سیلوسایبین "مهیج" و "مهم" است.

او می‌گوید که افسردگی می‌تواند باعث شود که مغز "گرفتار" تفکرات خاصی شود به طوری که نتواند از یک چارچوب منفی بپرهیزد.

اما به گفته او با مصرف سیلوسایبین، مغز این بیماران گشایشی را تجربه کرد به طوری که تا سه هفته بعد "انعطاف پذیرتر و سیال‌تر" بود.

این موضوع در اسکن‌های مغزی به صورت افزایش پیوند میان مناطق مختلف مغز قابل مشاهده بود. احتمال آنکه این بیماران ماه‌ها بعد وضع روحی بهتری داشته باشند بیشتر بود.

تغییرات مشابه در مغز افرادی که با داروهای ضدافسردگی معمول درمان شده بودند مشاهده نشد.

پروفسور نات گفت: "این موید پیش‌بینی اولیه ماست، و تأیید می‌کند که سیلوسایبین ممکن است جایگزینی واقعی برای درمان افسردگی باشد."

فعالیت مغزی

روان‌گردان‌ها (سایکدلیکس) دسته‌ای از مواد توهم‌زا هستند که همه حواس را تحت تأثیر قرار می‌دهند. اینها نگاه، حس زمان و عواطف را تغییر می‌دهند.

درحالی که داروهای ضد افسردگی معمولی

باید روزانه مصرف شوند، ممکن است فقط یک یا دو بار مصرف سیلوسایبین برای رسیدن به تأثیری مشابه کافی باشد. البته تأیید این موضوع نیازمند تحقیقات بیشتر به روی بیماران بیشتر برای مدتی طولانی‌تر است.

نتایج این مطالعه که در نشریه "پزشکی نیچر" چاپ شده از دو تحقیق جداگانه اقتباس شده است. در مطالعه اول، همه شرکت‌کنندگان سیلوسایبین مصرف کردند؛ در مطالعه دوم برخی آن را دریافت کردند درحالی که برای سایرین یک نوع داروی ضدافسردگی دیگر تجویز شد. کلیه شرکت‌کنندگان در این مطالعه از مشورت‌درمانی حرفه‌ای بهره‌مند بودند. اسکن مغزی در سه مورد - پیش از مصرف دارو، یک روز بعد از مصرف دارو و سه هفته بعد از آن - انجام شد.

پروفسور رابین کارهات-هریس، نویسنده ارشد مطالعه، گفت: "ما هنوز نمی‌دانیم تغییرات در فعالیت مغزی بعد از اثر مصرف سیلوسایبین برای چه مدتی ادامه می‌یابد، و برای درک آن باید مطالعات بیشتری انجام دهیم."

"ما می‌دانیم که بیماری در برخی موارد عود می‌کند، و ممکن است دلیلش این باشد که فعالیت مغز به الگوهای خشکی که در افسردگی می‌بینیم برمی‌گردد."

اضطراب دختران باز مانده از مکتب؛

امارت اسلامی: دروازه مکاتب بزودی باز می‌شود

بازمانده از مکتب را نیز شامل می‌شود. او گفت: بیشتر این دختران تغییرات اساسی را در نوع رفتارشان شاهد بودند و گوشه‌نشینی و انگیزه پایین نشانه‌ی مشترک بین آنها است و این نشان دهنده تأثیرات منفی بازماندن از فعالیت‌های اجتماعی است.

وی بیان داشت که دید بد اجتماع نسبت به مراجعه به روان درمان باعث شده که اگر دختران مشکلات روانی هم داشته باشند به روان‌پزشک مراجعه نکنند.

این روان شناس تأکید دارد که در شرایط کنونی این نیاز مبرم است که نهادهای بین‌المللی در قسمت مشاوره دهی به این دختران اقدام کنند و خانواده‌ها نیز تلاش کنند که در ابتدا نیز از این اقدام حمایت کنند.

قابل ذکر است که بسته بودن مکاتب بروی دختران بالاتر از صنف ششم واکنش‌های جهانی را به دنبال داشته است، اما در مقابل مسوولان امارت اسلامی همواره تأکید کرده‌اند که مکاتب بروی دختران صنف‌ها متوسطه و لیسه بزودی باز خواهد شد. در تازه‌ترین مورد سراج‌الدین حقانی سرپرست وزارت داخله در مصاحبه با شبکه‌ی خبری سی‌ان‌ان امریکایی درباره آموزش دختران در کشور گفته است که هیچ کس مخالف آموزش دختران و زنان در افغانستان نیست و کار روی طرحی برای بازگشایی مکاتب دختران بالاتر از صنف ششم ادامه دارد.

است و جنگ چند سال گذشته نیز بر روحیه مردم تأثیرات منفی داشته و طبیعی است که بسته شدن مکاتبها بروی دختران نگرانی و اضطراب شهروندان به ویژه زنان و دختران بیشتر شود.

مریم ابراز داشت، همه می‌گویند که رفتار من نسبت اطرافیانم به گذشته تغییر کرده است، گوشه نشین شدمی و از این قبیل حرف‌ها و من می‌دانم که این تغییرات، نتیجه نداشتن مصروفیت‌های قبلی‌ام به شمول درس است.

از سوی هم معلمانی که صنف‌های دختران بالاتر از صنف ششم را تدریس می‌کردند، می‌گویند، تجربه و رویارویی ما با شاگردان نشان می‌دهد که آنان آدم‌های قبلی نیستند و انگیزه‌شان نسبت به گذشته کم‌رنگ شده است.

کامله عزیز یی یکی از این معلمان است او گفت: وقتی با شاگردانم روبرو می‌شوم، می‌بینم که اکثرشان از وضعیت روحی خوبی برخوردار نیستند، کم حرف شدند و سیمای‌شان بیان‌گر ناراحتی است.

با این حال، شماری از روان‌شناسان در هرات تأکید دارند که بسته بودن مکاتب بروی دختران صنف‌های متوسطه و لیسه باعث شده است که زندگی عادی‌شان مختل شده و تأثیرات منفی روحی کوتاه مدت بلند مدت جای بگذارد.

وحید نورزاد روان‌شناس در هرات می‌گوید این روزها که زنان و دختران برای مشاوره و روان‌درمانی نزد من مراجعه می‌کنند دختران

شماری از دانش‌آموزان مکاتب در ولایت هرات می‌گویند که بسته بودن مکاتب بروی دختران بالاتر از صنف ششم روی روحیه‌شان تأثیر منفی گذاشته و باعث شده که با اضطراب و نگرانی به زندگی ادامه دهند.

این دختران؛ ضمن اینکه از امارت اسلامی خواهان بازگشایی مکاتب دختران صنف‌های متوسطه و لیسه هستند، می‌گویند نیاز به اشتراک در دوره‌های آموزشی انگیزشی و مشاوره دارند.

صفیه شیرزاد دانش‌آموز صنف یازدهم است. مدت ۹ ماه می‌شود از درس مانده او در صحبت با ماهنامه تخصص بیان می‌دارد: "از زمانیکه به من گفته شد که تا اطلاع بعدی به مکتب آمده نمی‌توانید، زندگی ما تغییر کرده است. در حقیقت ما ادامه زندگی‌مان را با ترس و نگرانی ادامه می‌دهیم."

صفیه افزود، همین موضوع باعث شده که کمتر به محافل اشتراک و علاقه‌مند دیدن دیگر اطرفیان خود باشم.

به گفته‌ی وی، برگزاری دوره‌های مشاوره و انگیزشی باعث می‌شود که این سختی را راحت‌تر بگذرانیم و به زندگی امیدوار باشیم.

مریم از دیگر دانش‌آموزانیست که بسته بودن مکتب را از عوامل تأثیر گذار و تغییرات رفتاری‌اش در ۹ ماه گذشته می‌داند.

مریم می‌گوید در افغانستان مشکلات زیادی

کارگاه آموزشی

(اخبار جعلی و چگونگی تشخیص آن)

در شورای متخصصان هرات برگزار شد

شورای متخصصان هرات به سلسله کارگاه‌های قبلی خود، این بار کارگاهی تحت نام (اخبار جعلی و چگونگی تشخیص آن) را در مقر شورا دایر کرد.

این کارگاه روز پنجشنبه، ۲۹ ثور با توزیع تصدیق‌نامه برای بیش از ۲۰ تن از علاقه‌مندان پایان یافت.

مسوولان، هدف از برگزاری این کارگاه آموزشی را بلند بردن سطح آگاهی اشتراک‌کننده‌گان در مورد خبرهای جعلی و شناسایی این خبرها می‌دانند.

محمد رفیق شهیر، رییس شورای متخصصان هرات بیان کرد: متأسفانه خبرهای جعلی این روزها بیش از هر زمانی دیگری روان مردم را اذیت می‌کند و شورای متخصصان امید دارد که برگزاری این کارگاه به شناسایی و تأثیر کمتر اخبار روی مردم کمک کند. آقای شهیر افزود که کارگاه‌های از این قبیل بعدها نیز برای دختران در هرات برگزار خواهد شد.

افزون بر این، شماری از اشتراک‌کننده‌گان این کارگاه آموزشی بیان می‌کنند که اخبار جعلی این روزها روح و روان ما را تحت تأثیر قرار داده و قبل از این کارگاه تشخیص این گونه خبرها برای ما دشوار بود، اما با اشتراک در کارگاه نکاتی خوبی برای تشخیص خبرهای جعلی آموختیم.

فاطمه از اشتراک‌کننده‌های این کارگاه گفت: در حقیقت نسل امروز به شمول خودم وقت زیادی را در گشت‌زنی در فضایی مجازی سپری می‌کنیم و با خبرهای روبرو می‌شویم که ما را حیرت‌زده می‌کند، اما پس از چندی می‌شنویم که این خبر دروغ بوده است. برگزاری این کارگاه کمک می‌کند که خودمان زودتر این خبرها را تشخیص دهیم و کمتر آسیب روحی ببینیم.

فردینا، یکی دیگر از اشتراک‌کننده‌گان این کارگاه آموزشی بیان می‌دارد، هدف من از اشتراک در این کارگاه، در کنار آموزش گسترش ارتباطات‌ام با دانشجویان دیگر است و امیدوارم که بعدها نیز شاهد برگزاری کارگاه‌های از این قبیل باشیم.

از سوی هم، سودابه احقراری که مسوولیت تدریس این کارگاه آموزشی را به دوش داشت گفت: آگاهی‌رسانی در مورد خبر از ضروریات امروز جامعه ماست که متأسفانه ما کمتر شاهد برگزاری برنامه‌های آگاهی‌رسانی از این دست هستیم.

احقراری افزود، اگر در مورد اخبار جعلی در رسانه‌ها آگاهی‌رسانی نشود، روان جامعه را آسیب خواهد رساند.

قابل ذکر است که در این کارگاه روی موضوعاتی مانند: چگونگی تشخیص اخبار جعلی، ارتباط بین رشد رسانه‌های اجتماعی و گسترش اخبار جعلی، اخبار جعلی از کجا می‌آیند؟، دسته بندی اطلاعات جعلی به لحاظ محتوایی، تولید کننده‌گان اخبار جعلی و راه‌کارهای مقابله با اخبار جعلی بحث شد.

دلیل عجیب جذب پرندگان مهاجر به شهرها

نظر می‌رسد پرندها به این محدوده سبز و خرم شهری می‌آیند چون آب و بوته‌های میوه‌دار در آن فراوان است.

هر پرندهای که در پارک شهر بنشینند از چنین موهبت‌هایی بی‌نصیب نمی‌مانند البته وقتی بیابند. حال پرسش این است که اصلاً چه چیزی پرندگان را جذب شهرهای شلوغ می‌کند؟ یکی از همکاران مورالیس، باربارا فرای، از اداره محیط‌زیست و تغییرات اقلیمی دولت کانادا می‌گوید بیشترین جاذبه می‌تواند مربوط به نور شهرها باشد.

هیچ‌کس به درستی نمی‌داند چرا پرندگان در شب جذب نورهای مصنوعی می‌شوند اما شواهد روشنی برای آن وجود دارد. فرای می‌گوید یک احتمال این است که پرندگان که به طور طبیعی با کمک نور ستارگان و پدیده‌هایی مانند آن مسیریابی می‌کنند، فریب نورهای مصنوعی را می‌خورند.

بیش از صد سال پیش، چارلز پاتن، پرنده‌شناس ایرلندی در فانوس دریایی ساحل ایرلند مستقر شد تا این پدیده را به طور مستقیم مشاهده کند. بنا به مشاهدات او انبوهی از پرندگان مهاجر به سوی فانوس دریایی پرواز کردند و تأسف‌آور اینکه به پنجره‌های فانوس دریایی برخورد می‌کردند و بسیاری از آنها می‌مردند. پاتن جسد آنها را جمع می‌کرد تا بر روی آنها تحقیق کند. در آن زمان منابع نور مصنوعی محدود بود و مثل چراغ‌های برقی امروز نبود که همه‌جا شب‌هنگام فراوان است. چندین میلیون و شاید میلیاردها پرنده مهاجر هر سال به این دلیل می‌میرند. بلندترین و روشن‌ترین ساختمانی که در مسیرهای شناخته‌شده پرندگان مهاجر باشد، مرگبارترین است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد برای مثال ساختمان مرکز همایش‌های مک‌کومرک در مرکز شیکاگو بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ باعث مرگ حدود ۱۱۵۶۷ پرنده شده است.

ادامه مطلب در صفحه بعد

انبوهی از پرندگان مهاجر در سفر شکفت‌آور هزاران کیلومتری خود به شهرهایی در سراسر جهان می‌آیند. روشن نیست دلیل آمدن آنها به مناطق شهری چیست. بعضی از آنها جذب نور شهرها می‌شوند و بعضی دیگر مانند توکای پشت‌زیتونی در میان بوته‌های پر از توت وحشی غذای محبوب خود را می‌یابند اما شهرها محیط‌های مهربانی با این مهمانان نیستند. میزان مرگ‌ومیر پرندگان به طور غم‌انگیزی بالاست. برای مثال بعضی از پرندگان مهاجر را گربه‌های خانگی شکار می‌کنند و بعضی از آنها در برخورد با ساختمان‌ها می‌میرند. هر سال فقط در نیویورک هزاران پرنده در برخورد با پنجره‌های درخشان آسمان‌خراش‌ها می‌میرند، مشکل بزرگ کلان‌شهرها که پیش از این هم بی‌بی‌سی در مطالبی به آن پرداخته است. به تازگی از دسته‌ای از سیاه‌مرغ سرزرد فیلم گرفته شده است که از آسمان به خیابانی در شهر چی‌واوا در شمال غرب مکزیک فرود می‌آیند و بسیاری از آنها می‌میرند. با این حال دانشمندان به این نتیجه رسیده‌اند که شهرها با وجود خطرناک بودن گاهی به پرندگان مهاجر کمک می‌کنند. چطور می‌توانیم کاری کنیم که شهرها نه تله‌هایی مرگ‌آفرین، بلکه یک استراحتگاه امن بین‌راهی برای پرندگان مهاجر باشند؟

مورالیس و همکارانش در جریان پژوهش‌های خود دریافتند توکاهای پشت‌زیتونی توقف‌های طولانی در مونت‌رال می‌کنند تا حدی که بسیاری از آنها به اصطلاح تولک می‌روند - یعنی وارد مرحله پرریزی می‌شوند و پرهای جدید درمی‌آورند. این مرحله به آمادگی آنها برای مهاجرت طولانی کمک می‌کند که مثل انداختن لاستیک نو برای خودرو است. مورالیس که از سرحال بودن پرندها به هیجان آمده می‌گوید: جالب است که چنین فضای کوچکی می‌تواند به مدت ۴۰ روز پناهگاه این پرنده باشد. به

بعضی از گونه‌های پرندگان مهاجر به طور روزافزون جذب محیط زندگی شهرهای بزرگ می‌شوند اما این محیط‌های غیرطبیعی برای آنها مرگبار است. آنا مورالیس وارد غلغزار شد و امواج رادیویی را با دریافت‌کننده خود بررسی کرد. دستگاه، سیگنال‌های فرستنده‌ای را که پیش از این او و همکارانش به توکای پشت‌زیتونی وصل کرده بودند دریافت می‌کرد. توکای پشت‌زیتونی پرنده‌ای کوچک با خال‌های سفید و قهوه‌ای بر سینه و بومی آمریکاست. چند روز پیش هم مورالیس سیگنال مشابهی بر روی دریافت‌کننده رادیویی خود دریافت کرده بود که از همان بوته در کنار پارکی در حاشیه مونت‌رال کانادا شنیده می‌شد.

نگران‌کننده بود. نمی‌شد باور کرد که فرستنده به پرنده وصل باشد. بیشتر احتمال داشت که دستگاه افتاده باشد و به شاخه این بوته آویخته باشد. مورالیس، دانش‌آموخته دانشگاه مک‌گیل، برای اطمینان شاخه بوته را تکان ملائیمی داد و ناگهان انبوه پرندگان از میان شاخه‌ها بیرون پریدند. در نهایت شگفتی توکای کوچک زنده و سرحال بود و از میان شاخه‌ها بیرون پرید تا به این مزاحم ناگهانی اعتراض کند. پرنده کوچک بیش از آنچه او انتظار داشت در شهر مانده بود.

توکاهای پشت‌زیتونی پاییز هر سال از مناطق شمالی به مناطق مرکزی و شمالی آمریکای جنوبی مهاجرت می‌کنند. در این میان بعضی از آنها توقف طولانی‌تری در شهرهایی مانند مونت‌رال دارند. مورالیس و همکارانش در پژوهشی که ماه گذشته منتشر کردند به بررسی توکای پشت‌زیتونی پرداختند که چگونه میان نیاز به مهاجرت سریع و برخورداری از مزایای آن و نیاز به تجدیدقوا و ماندن در مکان‌های شهری مانند مونت‌رال تعادل برقرار می‌کنند. آنها به بیش از ۸۰ پرنده دستگاه‌های ردیاب وصل کردند.

ادامه مطلب . . .

فرانک لاسورت، از دانشگاه گرنل با اشاره به نور شهرها می‌گوید: این همه نور هیچ ضرورتی ندارد، بیش از اندازه است.

او معتقد است خاموش کردن چراغ‌های اضافی در زمان مهاجرت پرندگان، زندگی هزاران پرنده را نجات می‌دهد. تحقیقی که سال گذشته منتشر شد تخمین می‌زند که فقط خاموش کردن نیمی از چراغ‌های ساختمان مک‌کورمک در بهار و پاییز تا حدود ۶۰٪ از مرگ پرندگان جلوگیری می‌کند.

جذب پرندگان مهاجر به سوی نورهای شهری فقط منحصر به شهرهای بزرگ نمی‌شود. سیمون کیلینگز از انجمن پرندشناسی بریتانیا در کمبریج، شهری با حدود ۱۳۰،۰۰۰ نفر جمعیت، زندگی می‌کند. بلندترین ساختمان شهر برج کتابخانه دانشگاه شهر است که کمتر از ۵۰ متر ارتفاع دارد. به قول سیمون: به پای متهنن نمی‌رسد.

کیلینگز می‌خواست بداند آیا نورهای شهری کوچک مانند کمبریج هم می‌تواند مانند فانوس دریایی پرندگان مهاجر را در شب جذب کند. او و چندین داوطلب پاییز سال ۲۰۱۹ در حیاط خانه‌های خود گیرنده‌های صوتی کار گذاشتند و هزاران ساعت صدای شبانه پرندگان را ضبط کردند. سیمون با اظهار شگفتی از تنوع و گوناگونی صداهای ضبط شده پرندگان می‌گوید: "هرکس چنین تجربه‌ای کند درخواهد یافت چه حجم عظیمی از پرندگان در گذر هستند."

او برای بررسی اطلاعات به‌دست‌آمده از یک سیستم هوش مصنوعی استفاده کرد که به طور خودکار تعداد صداهای ضبط شده سه گونه پرنده مهاجر را می‌شمارد. توکای سرخ‌بال، توکای پشت‌زیتونی و سیاه‌مرغ. این بررسی نتیجه‌ای را آشکار کرد. هرچه منطقه شهری پرجمعیت‌تر و پرنورتر بود، تعداد صدای ضبط شده این گونه‌ها در حیاط خانه‌ها بیشتر بود. کیلینگز این احتمال را هم در نظر گرفت که ممکن است پرندگانی که در این تحقیق بر فراز حیاط خانه‌ها پرواز می‌کرده‌اند در نزدیکی مناطق روشن پرسروصداتر شده‌اند. با این حال شواهد کافی وجود دارد که نشان می‌دهد فعالیت پرندگان مهاجر در مکان‌هایی با نور زیاد افزایش می‌یابد. کیلینگز می‌گوید که اولین تلاش ما باید کاهش نور مناطق شهری باشد تا از جذب بی‌مورد گونه‌های پرندگانی مانند سرخ‌بال‌ها و توکاهای پشت‌زیتونی در طول مهاجرت‌شان به شهرها جلوگیری کنیم. او پیشنهاد می‌دهد برای مثال می‌توانیم نور چراغ‌های ایمنی را به سمت زمین بچرخانیم یا مسیرهای کم‌برندی فقط با چراغ‌های کم‌نوری روشن شوند. پژوهش‌های دیگر نشان می‌دهد نور قرمز برای پرندگان مهاجر جذابیت کمتری دارد.

در میان بسیاری از پرندگان کوچکی که هر سال در آمریکا و در مسافت‌های طولانی مهاجرت می‌کنند گونه‌هایی از سسک مانند سسک بال‌زرد و سسک نشویل است. بعضی از پرندگان این گونه در مسیر مهاجرت سالانه خود از آمریکای شمالی تا مکزیک پرواز می‌کنند. وقتی ژرزه شانداپ، پژوهشگر و رودریگو پاچو مونوز، دانشجوی دکترا که هر دو در حال تحصیل در رشته اکولوژی دانشگاه ملی مکزیک بودند، شروع به بررسی و ثبت این گونه از سسک‌ها در مکان‌های مختلف نزدیک شهر مورلیا کردند، با پدیده غیرمنتظره‌ای روبه‌رو شدند. پرندگانی که در مناطق سبز و پارک‌های شهری ثبت کرده بودند از نظر

اندازه‌های بدنی و وضعیت پرها و مقدار انگل‌ها درست همانند پرندگانی بودند که در مناطق غیرشهری مانند پارک‌های ملی خارج از شهر مورلیا ثبت و بررسی شده بودند. شانداپ که از وضعیت خوب سسک‌ها در مناطق شهری تعجب کرده است می‌گوید: "بیشتر اوقات، من فکر می‌کردم اینها پرندگانی هستند که در محیط شهری محکوم به مرگ هستند" اما این تجربه نشان داد که اینطور نیست.

او همچنین به خاطر می‌آورد که ۱۰ سال پیش هیچ نشانی از سسک نشویل در شهر مورلیا نبود. به نظر می‌رسد به تازگی درختان پربار و تاوور فضاهای سبز شهری باعث جذب این پرندگان شده است. درختانی که خوب رشد کرده باشند میزبان صدها گونه حشره خواهند بود و در نتیجه مکان مناسبی برای سسک‌ها که پرندگانی حشره‌خوار هستند، فراهم می‌شود.

چون پرندگان در میان درختان شهر سلامت و سرحال به نظر می‌رسیدند، پژوهشگران بر این

باورند که افزایش درختان و فضای سبز شهری به پذیرش بهتر پرندگان مهاجر و ورود آنها به شهرها کمک می‌کند. این دو پژوهشگر اشاره می‌کنند که به ندرت سسک‌ها را در فضاهای شهری فاقد درخت می‌توان دید، که همین نشان‌دهنده اهمیت پارک‌ها به‌عنوان پایگاهی برای پرندگان است.

فرانسیس بونیه از دانشگاه کوئینز در اونتاریو، هشدار می‌دهد پایگاه و پناهگاه می‌تواند تبدیل به دام و تله شود. فضای سبز شهری ممکن است بتواند پرندگان را جلب کند اما در واقع نمی‌تواند جوابگوی تمام ملزومات زندگی پرندگان برای مثال در فصل تخم‌گذاری و زادآوری باشد. چنین وضعیتی نوعی تله اکولوژیکی است. کلینز اضافه می‌کند که انبوه درختان و بام‌های سبز شهری برای برخی پرندگان مفید است اما برخی دیگر به تالاب‌ها یا جنگل‌های انبوه و متراکم نیاز دارند تا بتوانند زندگی کنند. هنوز سواحل و مناطق دست‌نخورده ارزشمندتر است.

اشتباه است که فکر کنیم فضای سبز شهری می‌تواند جای چنین زیستگاه‌هایی را که ناپدید می‌شود بگیرد. در نهایت آن دسته از گونه‌های خاصی که وابسته به وجود زیستگاه‌های غنی و گوناگون جهان هستند، بیش از گونه‌های دیگر در معرض خطر قرار خواهند گرفت.

فرای می‌گوید با در نظر داشتن این موضوع بهتر است اطمینان پیدا کنیم شهرها مکان مناسبی برای زندگی پرندگان خواهند بود. مسیرهای مهاجرت پرندگان در سراسر جهان آنها را به نزدیکی شهرها می‌کشاند و نور روشن شهرها آنها را جذب می‌کند. فرای پیشنهاد می‌دهد که در طراحی شهرها این موضوع در نظر گرفته شود. طراحان هر فضای سبز شهری یا مجتمع مسکونی می‌توانند فضای سبز مناسبی برای پرندگان و جانوران دیگر در نظر بگیرند.

او می‌گوید: "برای همه جنبه‌های گوناگون باید برنامه‌ریزی کنیم. این کار برای آدم‌ها و برای زمین و برای حیات‌وحش مفید است." پاچو مونوز هم موافق است. شهرها به نظر می‌رسد در تقابل با طبیعت قرار دارند اما نباید چنین باشند. در حقیقت باید سرشار از طبیعت باشند و هم‌چنان که اکنون روشن شده است شهرها بسیاری از پرندگان مهاجر را به خود جذب می‌کنند.

او می‌گوید: "باید شهرها را همانند اکوسیستم یا زیست‌بوم در نظر بگیریم، اگر اینطور فکر کنیم ما اختیار این اکوسیستم را در دست خواهیم داشت و می‌توانیم تصمیم بگیریم که چطور آن را اداره کنیم."

از سالروز ۸ ثور در هرات گرامی داشت شد

بربنیاد این مطلب، از سوی هم ولی شاه بهره یک تن از فرهنگیان هرات با ابراز خوشحالی از گرامیداشت ۸ ثور می‌گوید که پس از ۳۰ سال امروز روزی بنام مجاهدین رقم خورده که رهبران واقعی کشور از آن تجلیل می‌کنند.

آقای بهره تأکید کرد که امارت اسلامی آیینه مجاهدین کشور هستند و مجاهدین امارت اسلامی به خاطر یک حکومت با ثبات اسلامی سال‌ها رزمیدند.

گفتنی است که شهروندان هرات و مجاهدین سابق از تجلیل این روز استقبال نموده و خواهان گرامیداشت از روزهای تاریخی کشور شدند.

است تا آرمان‌های شهیدا را برآورده سازد. به نقل از باختر، رئیس اطلاعات و فرهنگ با حضور ده‌ها تن از مجاهدین ۸ ثور تأکید کرد که امارت اسلامی در کنار مجاهدین بوده و از مجاهدین همواره حمایت می‌کند.

باختر افزوده، آقای حقانی بیان داشت که ما به حمایت از مردم بر مشکلات غالب می‌شویم و مشکلات و نارسایی‌های کنونی نمی‌تواند امارت اسلامی و ملت افغانستان را شکست دهد.

رئیس اطلاعات و فرهنگ هرات همچنان خاطر نشان کرد که امارت اسلامی؛ حکومت خواسته مردم افغانستان بوده و آماده هر نوع پذیرش خواست ملت خود می‌باشد.

در محفلی که به مناسبت گرامیداشت از ۸ ثور در ریاست اطلاعات و فرهنگ هرات برگزار شد در آن شیخ‌الحديث مولانا نور احمد اسلام جار والی ولایت هرات، رئیس اطلاعات و فرهنگ، مجاهدین، علما و ده‌ها تن از فرهنگیان این ولایت اشتراک داشتند.

شیخ‌الحديث نور احمد اسلام جار والی هرات می‌گوید که اگر جهاد ملت افغانستان نمی‌بود اکنون نظام اسلامی ثابت در کشور وجود نداشت.

به گزارش آژانس باختر، والی هرات همچنان از مجاهدین و سایر اتباع کشور که در حال حاضر به خارج زندگی می‌کنند خواست تا به کشور برگشته و در کنار نظام امارت اسلامی به آبادی کشور سهیم شوند.

غلام محمد مصنون یک تن از مجاهدین سابق در ارتباط به شجاعت و ایستادگی مجاهدین در مقابل قشون سرخ شوروری سخن زد و دلیل موفقیت مجاهدین در مقابل شوروری را ایمان راسخ و قوی آنها دانست.

در همین حال مولانا نعیم‌الحق حقانی رئیس اداره اطلاعات و فرهنگ هرات می‌گوید که همه ساله ۸ ثور به گونه نمادین برگزار شده اما اکنون امارت اسلامی به گونه واقعی از آن تجلیل می‌کند و امارت اسلامی در تلاش این

تجلیل از روز جهانی موزیم در هرات

ریاست اطلاعات و فرهنگ هرات از روز جهانی موزیم، تجلیل کرد. مولانا نعیم الحق حقانی رئیس اطلاعات و فرهنگ هرات به مناسبت روز جهانی موزیم ملی گفت که امارت اسلامی تلاش می‌کند که شهر تاریخی هرات را ثبت سازمان یونسکو کند. مولانا حقانی می‌گوید که به مناسبت این روز جهانی آثار ارزشمند هرات بدون تکت برای بازدید کنندگان به نمایش گذاشته

شده است.

رئیس اطلاعات و فرهنگ هرات علاوه می‌کند که در حال حاضر کشورهای ترکیه، ازبکستان و ترکمنستان علاقه‌مند مرمت آبدات تاریخی هرات داشته و می‌خواهند تا برنامه همکاری جهت حفظ آبدات تاریخی هرات با اداره اطلاعات و فرهنگ این ولایت داشته باشند. حقانی می‌گوید که مردم نگران آبدات و آثار باستانی در این ولایت نباشند تمامی آبدات و آثار باستانی در این ولایت تحت پوشش نیروهای امنیتی امارت قرار دارد. در همین حال وحیدالله سلطانی آمر گردشگری اداره اطلاعات و فرهنگ هرات می‌گوید که در حال حاضر ماهانه بین چهار الی چهار نیم هزار گردشگر از ولایت هرات دیدن می‌کنند. سلطانی علاوه می‌کند که موزیم هرات یکی از عوامل گردشگری در این ولایت است. آمر گردشگری اداره اطلاعات و فرهنگ

می‌گوید که به سبب تأمین امنیت از سوی نیروهای نظام در این اواخر حضور گردشگران خارجی نیز در هرات افزایش یافته است. در همین حال یاز اکورت یکی از اتباع ترکیه که برای سیاحت به هرات آمده است می‌گوید از زمانی که به هرات آمده است هیچ مانعت در بازدید به آبدات تاریخی برایش از سوی افراد به وجود نیامده است. این تبعه ترکی می‌گوید که نیروهای امارت اسلامی با وی به گونه کاملاً خوب برخورد کرده و او را در قسمت معرفی شهر و آبدات رهنمایی می‌کنند. با گذر تمدن‌های بزرگ و موجودیت دهها بنای تاریخی در هرات، این ولایت بستر مناسبی برای جلب گردشگران داخلی و خارجی است. مسوولان اطلاعات و فرهنگ هرات، به مناسبت روز جهانی موزیم، قلعه‌ی تاریخی اختیارالدین را به روی بازدید کنندگان به گونه‌ی مجانی گشوده است.

گرمایش زمین؛ سازمان ملل:

یا الان یا هیچ وقت، دنیا سه سال بیشتر فرصت ندارد

گزارش بسیار مهم نهاد اقلیمی سازمان ملل منتشر شد و هشدار داد دنیا سه سال بیشتر فرصت ندارد تا برای جلوگیری از فروپاشی اقلیمی، تحولی اساسی در تمام ابعاد زندگی جوامع بشری ایجاد کند. آنتونیو گوتش دیپرکل سازمان ملل در ابتدای ارائه این گزارش گفت مقابله با گرمایش "بی سابقه" کره زمین مسئله "وعده‌های توخالی" دولت‌ها و شرکت‌ها است. او گفت به عبارت ساده آنها "دروغ" می‌گویند. در حالیکه دنیا بسمت فروپاشی اقلیمی می‌رود. این گزارش جامع‌ترین و تازه‌ترین ارزیابی دانشمندان در سراسر دنیا درباره گرم شدن کره زمین است که هیات بین‌دولتی تغییرات اقلیمی سازمان ملل منتشر کرده است. این گزارش نگردهاشتن افزایش دما زیر ۱/۵ درجه، هدف پیمان پاریس، را "دور از دسترس" خواند و حتی زیر دو درجه را "چالشی بزرگ" دانست و هشدار داد با روال فعلی، دنیا به سمت ۳/۲ سانتی‌گراد افزایش دما تا پایان قرن حرکت می‌کند.

انتشار این گزارش بیش از ۴۸ ساعت به دلیل اختلاف نظر دانشمندان و ۱۹۵ دولت عضو به تأخیر افتاد. مذاکره‌کنندگان دو هفته مجازی و غیرعلنی مشغول گفتگو برای نهایی کردن متن و خلاصه این گزارش بوده‌اند. گزارش‌های اقلیمی این هیات اهمیت زیادی دارند چون مبنای چارچوبی را مشخص می‌کنند که دولت‌ها برای جلوگیری عوارض ویرانگر گرم شدن کره زمین باید در پیش بگیرند.

این گزارش صدها صفحه‌ای محصول کار هزاران دانشمند در سراسر دنیا در طول هشت سال است اما چهل صفحه "خلاصه برای سیاست‌گذاران" محل اصلی اختلاف بین کشورهای ثروتمند و کشورهای کمتر توسعه یافته است.

بر اساس پیمان پاریس، برای اینکه گرمایش زمین آثار مخرب و غیرقابل کنترل نداشته باشد، باید افزایش دما تا سال ۲۰۳۰، در مقایسه با دما پیش از انقلاب صنعتی - کمتر از ۱/۵ درجه سانتی‌گراد بماند. گزارش سازمان ملل جای تردید باقی نمی‌گذارد برای رسیدن به این هدف تغییرات بنیادی و سرمایه‌گذاری عظیم نیاز است. یکی از نکات دشوار مذاکرات، میزان کمک مالی به کشورهای در حال توسعه بود بنحوی که بتوانند در ساختارهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی خود تغییر و تحول اساسی ایجاد کنند که برای کند شدن روند گرمایش زمین ضروری هستند. برخی ارزیابی‌ها به این نتیجه رسیده‌اند برای اجرای تغییرات لازم، بعضی کشورهای در حال توسعه باید سالی حتی چند "تریلیون دلار" خرج کنند، بسیار بیشتر از آنچه تصور می‌شد. کشورهای توسعه‌یافته و ثروتمند که به وعده‌های مالی خود طبق پیمان پاریس عمل نکرده‌اند بخصوص آمریکا در باره اکره نشان

می‌دهند در حالیکه کشورهایی مثل چین می‌خواهند این کمک‌ها دقیقاً روشن شود.

کشورهای در حال توسعه می‌گویند کشورهای ثروتمند که خود مهمترین تولیدکنندگان گازهای کربنی بعد از انقلاب صنعتی بوده‌اند، اکنون با اعمال محدودیت‌های اقلیمی در عمل راهی را که خود پیموده‌اند برای کشورهای دیگر می‌بندند و آنها را

وادر به پرداخت تاوان گازهای گلخانه‌ای می‌کنند که کشورهای ثروتمند در گذشته تولید کرده‌اند.

یکی دیگر از دشواری‌های گفتگوها این است که دنیا چطور سریع و وسیع بسمت توقف استفاده از سوخت‌های فسیلی برود. دانشمندان و فعالان محیط‌زیست می‌گویند کنار گذاشتن سوخت‌های فسیلی مهمترین راه مقابله با گرمایش زمین است و حواله دادن مشکل به آینده و راه‌حلهایی که فناوری آن فعلاً موجود نیست مثل جذب کربن از هوا، فقط "سرپوش گذاشتن" بر مسئله است.

انرژی‌های تجدیدپذیر و تولید محلی و کوچک انرژی بجا تولید مرکزی انرژی و انتقال به دوردست، از

مهمترین تغییراتی هستند که باید در تمام دنیا با سرعت به اجرا درآیند.

گزارش جامع ششم

این بخش سوم از تازه‌ترین ارزیابی سرنوشت ساز سازمان ملل از گرمایش زمین است و حساس‌ترین آن، چون به سیاست‌ها، سرمایه مالی و فناوری‌هایی می‌پردازد که برای کاستن قابل‌ملاحظه از تولید گازهای کربنی لازم است.

قسمت اول گزارش که تابستان پارسال منتشر شد به شواهد علمی پرداخت و به این نتیجه رسید فعالیت بشر باعث تغییراتی در اقلیم شده که در صدها و هزاران سال گذشته "بی سابقه" بوده و برخی از این تغییرات دیگر "گریزناپذیر و برگشت ناپذیر" شده‌اند. گزارش دوم که ماه پیش منتشر شد و زیر سایه حمله روسیه به اوکراین گم شد به این نتیجه رسید که ویرانی سیستم آب‌وهوایی بسرعت و شتاب در جریان است و فقط "شانس اندکی" برای پیشگیری از فروپاشی فاجعه‌بار اقلیمی مانده است. این گزارش هشدار داد که عوارض گرمایش زمین بدتر و شدیدتر از آن است که پیش‌بینی می‌شد و اگر افزایش دما به دو درجه برسد، بسیاری از راهکارها بی‌بهره و استقامت اقلیمی ناممکن می‌شود.

در این گزارش گرم شدن کره زمین عامل افزایش خشک‌سالی، گرمای شدید، سیل، بالا آمدن آب دریاها و آتش‌سوزی جنگل‌ها دانسته شد.

هیات بین‌دولتی تغییرات اقلیمی سازمان ملل در سال ۱۹۸۸ برای ارزیابی علمی اقلیم زمین تشکیل شد. این هیات هر ۶ تا ۷ سال یک گزارش جامع منتشر می‌کند. گزارش اخیر ششمین ارزیابی جامع است.

برخی یافته‌های گزارش قبلی:

همه‌جای دنیا تحت تأثیر گرمایش است و هیچ نقطه مسکونی نیست که از افزایش دما و آب‌وهوایی وخیم در امان مانده باشد.

تقریباً نیمی از جمعیت دنیا، بین ۳/۳ تا ۳/۶ میلیارد نفر در مناطقی زندگی می‌کنند که "بسیار آسیب‌پذیرند".

حتی الان هم میلیون‌ها نفر با کمبود آب و غذا مواجهند.

مرگ وسیع و انبوه گونه‌های جانوری و گیاهی از درختان تا آبسنگ‌های مرجانی دارد اتفاق می‌افتد.

مناطق ساحلی و سرزمین‌های پست در صورت افزایش دما بیش از ۱/۵ درجه نسبت به دوران قبل از انقلاب صنعتی زیر آب می‌روند.

زیست‌بوم‌های مهم توانایی جذب کربن را از دست می‌دهند و خود تبدیل به مخازن و منابع کربن می‌شوند.

از هفته کتاب و کتابخوانی در هرات تحلیل شد

خواست تا از مصروفیت به فضای مجازی دست کشیده و به کتاب و کتابخوانی روی بیاورند.

در همین حال رئیس اطلاعات و فرهنگ از تاجران خواست تا برای چاپ کتابهای شاعران و نویسندگان با آنها در قسمت چاپ کتابهایشان همکاری نمایند.

با این حال استاد نعمت‌الله سروری رئیس پوهنتون الغیث می‌گوید که مسلمانان در عرصه کتاب در صدر اسلام پیشتاز بودند و کتابهای مسلمانان هنوز هم در کشورهای جهان نگهداری می‌شود؛ اما اکنون مسلمانان از کتاب فاصله گرفته‌اند و این عامل عقب ماندگی‌شان نسبت به جهان شده است.

فرهنگیان و نویسندگان هر یک در این محفل تأکید بر کتاب خواندن نموده و از مسوولان امارت اسلامی خواستند تا در قسمت فرهنگ سازی مطالعه در بین اقشار مختلف جامعه تلاش ورزند.

به همین مناسبت هفته کتاب و کتابخوانی انتشارات مؤمنی اقدام به اعزام تعدادی از همکاران خود جهت ترویج فرهنگ مطالعه، معرفی مؤلفین و مترجمین هرات و توزیع برخی از آثار نویسندگان هراتی در سایر ولایات نموده است.

رئیس اطلاعات فرهنگ هرات یگانه عامل جنگ دوامدار و ۴۰ ساله را نداشتن کتاب عنوان نموده و می‌گوید که کتاب برای خوانندگان خود هویت و عزت می‌بخشد. مولانا حقانی همچنان می‌گوید که تنها راه پیشرفت، ترقی، آرامش و عزت مسلمانان کتاب بوده و هست اما متأسفانه در ۲۰ سال گذشته به کتاب نویسان و شاعران در کشور توجه نشده است و به این دلیل امروز فرهنگ مطالعه و کتابخوانی به گونه درست آن رونق نیافته است.

رئیس اطلاعات و فرهنگ هرات افزود که نباید میابلهای جای مطالعه کتاب را در زندگی امروزی بگیرد، او همچنان از جوانان

از هفته کتاب طی محفلی با حضور داشت ده‌ها تن از فرهنگیان، استادان پوهنتون، علما، جوانان و رئیس اطلاعات و فرهنگ در سالون مرحوم نوراحمد کریمی بزرگداشت به عمل آمد.

مولانا نعیم‌الحق حقانی رئیس اطلاعات و فرهنگ هرات ارزش کتاب و کتابخوانی را مهم خواننده تأکید نمود که اسلام در اولین پیام خود مسلمانان را به خواندن و آموزش توصیه نموده است.

آقای حقانی می‌گوید که در بیانات پیامبر بزرگ اسلام هم آمده است که بهترین شما کسی است که علم یاد بگیرد و به دیگران بیاموزاند.

رونمایی از اثر علمی - تحقیقی

« پول و بانک در افغانستان »

از سوی شورای متخصصان هرات

اثر علمی - تحقیقی تحت نام پول و بانک در افغانستان نوشته‌ی انور شاه یوسفی، رییس انجمن اقتصاد دانان شورای متخصصان و مسوول اسبق زون بانکها در حوزه غرب رونمایی شد. در رونمایی از این اثر علمی؛ مقام‌های دولتی، استادان دانشگاه و شماری از کارشناسان حوزه‌ی اقتصاد حضور داشتند.

نویسنده این اثر علمی-تحقیقی بیان کرد که مشکلات در ساختار بانکداری و پولی وی را وادار به پدید آوردن این اثر کرده است. استاد انور شاه یوسفی نویسنده‌ی این اثر می‌گوید: "هدف از تکمیل این تحقیق، واکاوی مشکلات و ساختار پول و بانک در افغانستان بوده است، چون تجربه چندین ساله‌ام در این ساختار نشان می‌دهد که اشکالاتی زیادی در نظام پول و بانک در افغانستان وجود دارد."

آقای یوسفی بیان کرد، این کتاب شامل دو بخش پول و بانک است و در این پژوهش دریافته شده است که نقش بانکها در توسعه اقتصادی به جز از یک دوره‌ی کوتاه مدت که نقش خوبی در توسعه زراعت و صنعت داشتند، نتوانستند که در سکتور اساسی و زیربنایی و اشتغال‌زایی نقش مؤثر داشته باشند.

او ابراز امیدواری کرد که این تحقیق بتواند منبع خوبی برای محققان و مسوولان ذیربط در حکومت باشد.

از سوی هم، محمد رفیق شهیر، رییس شورای متخصصان گفت که در شرایط کنونی ما نیاز به چاپ کتاب‌های داریم که بتواند تحول مثبتی در جامعه رونما کند و این پژوهش از همان اثرهای

تحقیقات گسترده و عاری از برخورد‌های سلیقه است که متأسفانه در کشور کمتر شاهد آن بوده‌ایم. محمد یعقوب مشعوف کارشناس اقتصادی در هرات گفت: مقاله‌های زیادی در مورد بانکداری در افغانستان نوشته شده است، اما کمتر کتابی سراغ دارم که سیر ساختار بانکداری در افغانستان را طی یک دوره تاریخی بررسی کرده باشد، روی همین دلیل این کتاب می‌تواند در نوع خود بی‌بدیل باشد. این پژوهش در دو بخش و پنج فصل (تاریخچه پول، تاریخچه پول در افغانستان، تاریخچه بانکداری در جهان، تاریخچه بانک و بانکداری در افغانستان و وضعیت بانکداری در افغانستان از آغاز تا امروز) تکمیل شده است. قابل ذکر است که در اخیر این تحقیق پیشنهاداتی برای جلوگیری از فرسایش پول، بانکداری الکترونیک، سیاست‌های بانک مرکزی، کنترل و نظارت اسعار خارجی و ... بیان شده است.

است که اگر محققان و مسوولان به آن توجه داشته باشند این تحول را در ساختار نظام و پول افغانستان بوجود می‌آید.

آقای شهیر ضمن ابراز خرسندی از اینکه شورای متخصصان دریچه‌ی برای انتقال دانش و تخصص به نسل نو است بیان کرد، در آینده نیز فعالیت‌های پژوهشی و علمی ما ادامه خواهد داشت.

با این وجود رحمت‌الله فیضان، نماینده ارتباطات خارجه امارت اسلامی در هرات نیز از فعالیت‌های شورای متخصصان هرات ابراز سپاس‌گزاری کرد و از این نهاد خواست که همچنان به این روند ادامه دهد.

وی افزود، امارت اسلامی از این گونه پژوهش‌ها حمایت کرده و آن را در روند نظام‌داری استفاده خواهد کرد.

با این حال، کارشناسان اقتصادی در هرات تأکید می‌کنند که پول و بانکداری در افغانستان نیازمند

با وعده‌های گلاسگو افزایش دما به ۲ درجه سانتیگراد محدود می‌شود

مطالعه تازه دریافت که تصاعد دی اکسید کربن تا سال ۲۰۳۰ سیزده درصد افزایش خواهد یافت، درحالی که باید ۴۵ درصد کاهش یابد. این میزان کاهش است که دانشمندان می‌گویند برای پرهیز از عواقب خطرناک گرمایش لازم است.

کریستف مک‌کلید از آژانس بین‌المللی انرژی گفت: "مساله واقعا کلیدی اهمیت کاهش تصاعد در دوره باقی مانده تا ۲۰۳۰ است." "سیاستگذاران گزینه‌هایی برای نشان دادن واکنش به بحران جاری دارند که می‌تواند با اهداف بلندمدت ما برای کاهش تصاعد همخوانی داشته باشد، کارهایی مثل کاهش مصرف نفت از طریق

اگر فقط این برنامه‌ها اجرا شود، زمین شاهد افزایش ۲.۶ درجه‌ای دما در این قرن خواهد بود که پیامدهای ویرانگری برای ده‌ها میلیون نفر خواهد داشت. اما اگر کشورها به اهداف بلندمدت خود در زمینه کاهش گازهای گلخانه‌ای و تا حد

یک بررسی تازه نشان می‌دهد که با وعده‌های کشورها در جریان نشست اقلیمی گلاسگو (کاپ ۲۶) افزایش دمای زمین در قرن جاری از ۲ درجه سانتیگراد بیشتر نخواهد بود.

این مطالعه نشان می‌دهد که اگر تمام تعهدات کشورها "به طور کامل و به موقع اجرا شود"، دمای زمین نسبت به دوران پیشاصنعتی ۱.۹ تا ۲ درجه سانتیگراد افزایش خواهد یافت.

با این حال این مطالعه نتایج خیلی بدتری را در مورد حفظ میزان گرمایش زیر ۱.۵ درجه سانتیگراد نشان می‌دهد.

این مقاله نتیجه‌گیری می‌کند شانس ماندن زیر این مرز مهم فقط ۶ تا ۱۰ درصد خواهد بود.

در جریان نشست گلاسگو در نوامبر گذشته، بسیاری از رهبران جهان برنامه‌های جدید و بهتری را برای کاهش انتشار کربن ارائه کردند. سایرین، از جمله هند، اهداف جدید و بلندمدتی را برای رسیدن به حالت "کربن خنثی" (جبران هرگونه تصاعد با جذب دی اکسید کربن) اعلام کردند. این نشست بر بهبود تعهدات قبلی متمرکز بود، به طوری که دمای زمین در قرن جاری نسبت به اواسط قرن ۱۹ از ۱.۵ درجه سانتیگراد بالاتر نرود.

دانشمندان به این نتیجه رسیده‌اند که فراتر رفتن از این سطح برای جهان بسیار خطرناک است؛ به ویژه برای ساکنان کشورهای واقع در جزایر کوچک و کشورهای در حال توسعه.

در طول نشست گلاسگو محققان به تجزیه و تحلیل فوری تعهدات و وعده‌های جدید پرداختند. این تحلیل‌ها نشان داد که طرح‌های تازه روند کنونی گرمایش را کند خواهد کرد. اما سوال این است که چقدر.

مطالعه جدید که توسط سایر محققان مستقل مرور شده، بر همان یافته‌های اولیه استوار است. نویسندگان ابتدا به برنامه‌هایی نگاه می‌کنند که کشورها برای کوتاه مدت یعنی تا سال ۲۰۳۰ ترتیب داده‌اند.

امکان نزدیک کردن آن به صفر برسد، بسیار موثرتر خواهد بود.

پروفیسور مالت ماینهازن از دانشگاه ملیورن و سرپرست تیم تحقیق می‌گوید: "این اولین مقاله‌ای است که تصریح می‌کند در صورت اجرای این اهداف، در واقع شانس بهتر از ۵۰ - برای حفظ میزان افزایش دما زیر ۲ درجه سانتیگراد داریم."

اما این خبر خوبی نیست زیرا بررسی ما به وضوح نشان می‌دهد باید در این دهه اقدامات بیشتری انجام دهیم تا برای جلوگیری از عبور جدی از مرز ۱.۵ درجه شانس داشته باشیم." نویسندگان این گزارش می‌گویند که کشورهای درحال توسعه نیازمند حمایت مالی و فنی هستند تا به طور قابل توجهی از تولید کربن خود بکاهند. حتی در این صورت، مرز ۱.۵ درجه که در توافق پاریس (کاپ ۲۱) تعیین شده بود، به طور جدی در خطر است.

براساس این بررسی در بهترین حالت شانس ما برای محدود کردن افزایش دما به ۱.۵ درجه در قرن جاری ۱۰ درصد است.

علت این است که در کوتاه مدت تصاعد گازها درحال افزایش است نه کاهش.

کاهش سرعت مجاز در قوانین راهنمایی رانندگی. این باعث کاهش فوری مصرف نفت خواهد شد، فشار بر بازار نفت را کم می‌کند، و به کاهش تصاعد هم کمک خواهد کرد." سایر محققان معتقدند که این گزارش نشان می‌دهد که تثبیت دما در سطح ایمن‌تر به استفاده از روش‌های جذب کربن از جمله دستگاه‌های مکنده دی اکسید کربن از جو نیاز دارد. گلن پیترز از مرکز تحقیقات بین‌المللی اقلیم در اسلو که در مطالعه جدید شرکت نداشته گفت: "تنها راه برای رسیدن به هدف ۱.۵ درجه سانتیگراد این است که وقتی افزایش دما از ۱.۵ درجه بیشتر شد دوباره به زیر آن برگردیم."

اگامه مطلب در صفحه بعدی

ادامه مطلب . . .

البته بدن برخی حیوانات به دستگاه‌های حسی بسیار پیشرفته‌ای مجهز است که می‌توانند نشانه‌های طبیعی که حیات‌شان ممکن است به آن‌ها بستگی داشته باشد را تشخیص دهند. بنابراین این امکان کاملاً وجود دارد که برخی حیوانات قادر به درک علائم پیش از وقوع زلزله باشند. مثلاً این که بوی مواد شیمیایی نامطبوع را تشخیص دهند، امواج با فرکانس پایین را بشنوند و با پرها یا موی بدن خود هوای یونیزه شده را حس کنند.

اما با توجه به دشواری پیش‌بینی زلزله، این یافته‌ها باز هم این سوال را مطرح می‌کنند که آیا انسان‌ها واقعا می‌توانند از طریق مشاهده حیوانات وقوع زمین‌لرزه را پیش‌بینی کنند و در مورد آن‌ها به دیگران هشدار دهند؟

ویکلسکی و همکارانش با استناد به داده‌های تحقیقات خود روی حیوانات مزرعه در ایتالیا سال ۲۰۲۰ مقاله‌ای منتشر کردند و در آن نمونه اولیه از یک سیستم هشدار زودهنگام زلزله را ارائه دادند. او تخمین زد که حیواناتی که درست بالای نقطه منشأ زلزله قریب‌الوقوع قرار دارند و به نوعی قادر به پیش‌بینی آن هستند ۱۸ ساعت پیش از وقوع تکان‌ها فعالیت‌هایی از خود نشان خواهند داد. به همین نسبت حیواناتی که ۱۰ کیلومتر با کانون زلزله فاصله دارند، ۸ ساعت بعد و حیوانات واقع در ۲۰ کیلومتری کانون زلزله هم ۸ ساعت بعدتر رفتارهای هشداردهنده از خود بروز خواهند داد.

ویکلسکی می‌گوید: "اگر این برآورد درست باشد، نشان می‌دهد که طی دو ساعت آینده زلزله‌ای اتفاق خواهد افتاد." در این میان چین سال‌هاست که در اداره ملی زلزله خود واقع در شهر ناینینگ یک سیستم هشدار زلزله به راه انداخته و رفتار حیوانات نزدیک‌تر به زمین به ویژه مارها را در یک منطقه وسیع زلزله‌خیز زیر نظر گرفته است. مارها مجهز به مجموعه‌ای از مکانیزم‌های قدرتمند حسی هستند که می‌توانند تغییرات کوچک در جنبه‌های مختلف محیط زندگی‌شان را تشخیص دهند. این تغییرات ناگهانی در رفتار مارها و سایر حیوانات در تصمیم مقامات چین برای تخلیه شهر هایچنگ پیش از زلزله شدید سال ۱۹۷۵ تأثیری عمده داشت و این اقدام به نجات جان عده بیشماری از مردم منجر شد. جیانگ ویسونگ، مدیر اداره زلزله ناینینگ سال ۲۰۰۶ به روزنامه چاینا دیلی گفت: "از میان تمامی موجودات روی زمین، مارها احتمالاً بیش از بقیه به زلزله حساس هستند. وقتی قرار است زمین‌لرزه‌ای اتفاق بیفتد، مارها حتی در سرمای زمستان هم از لانه‌های خود خارج خواهند شد." اما زمین‌لرزه‌ها تنها خطرات زیست‌محیطی نیستند که حیوانات ظاهراً قادر به پیش‌بینی‌شان هستند. به عنوان مثال پرندگان به دلیل توانایی‌شان در تشخیص مخاطرات طبیعی قریب‌الوقوع، به شکل

روزافزونی در مرکز توجه محققان قرار گرفته‌اند. سال ۲۰۱۴، دانشمندان چین ردیابی چکاوک‌های بال طلایی یکی از نمونه‌های شگفت‌انگیز از پدیده‌ای موسوم به مهاجرت تخلیه را ثبت کردند. این پرنده‌ها که تازه پس از طی مسافتی ۵ هزار کیلومتری از آمریکای جنوبی به آسیانه خود در کوه‌های کامبرلند واقع در شرق ایالت تنسی رسیده و به مهاجرت فصلی خود پایان داده بودند، ناگهان به سوی نقطه‌ای در فاصله ۷۰۰ کیلومتر این منطقه پرواز کردند. کمی پس از رفتن آن‌ها بیش از ۸۰ گردباد پی‌درپی در این منطقه اتفاق افتاد که جان ۳۵ نفر را گرفت و بیش از ۱ میلیارد دلار ویرانی به بار آورد. کاملاً مشخص بود که پرندگان به نوعی گردبادهایی که از فاصله بیش از ۴۰۰ کیلومتری به سوی این منطقه می‌آمدند را حس کرده بودند. برای بررسی دلیل این اتفاق، محققان تمرکز اولیه خود را روی امواج مادون صوت قرار دادند. این امواج اصوات با فرکانس پایین هستند که در محیط زیست طبیعی وجود دارند اما انسان‌ها قادر به شنیدن آن‌ها نیستند. محققان

پروژه کیوی کواکا به پرندگان ردیاب‌های جی‌پی‌اس متصل کرده‌اند تا نحوه واکنش آن‌ها نسبت به خطرهای طبیعی را بررسی کنند. هنری استری، زیست‌شناس حیات وحش در دانشگاه کالیفرنیا در برکلی در آن زمان گفت: "فیزیکدانان و متخصصان هواشناسی دهه هاست می‌دانند گردبادها امواج مادون صوت بسیار قوی ایجاد می‌کنند که می‌توانند کیلومترها مسافت را طی کنند." او همچنین گفت امواج مادون‌صوت ناشی از گردبادهای شدید با فرکانس حرکت می‌کنند که پرندگان به خوبی قادر به شنیدن آنها هستند. محققان تصور می‌کنند توانایی تشخیص تنوع در امواج مادون‌صوت همان مکانیزمی است که پرندگان مهاجر برای فرار از طوفان‌ها حین عبور از اقیانوس از آن استفاده می‌کنند؛ ایده‌ای

که پروژه کیوی کواکا در حال حاضر آن را در اقیانوس آرام بررسی می‌کند.

این مطالعه از یک برنامه رادیویی که جروم شاردون، افسر نیروی دریایی فرانسه به آن گوش داده، الهام گرفته شده است: برنامه‌های در مورد پرنده‌ای موسوم به گیلان‌شاه حنایی که هر سال ۱۴ هزار کیلومتر مسافت میان نیوزیلند و آلاسکا را طی می‌کند. شاردون که سال‌ها به عنوان هماهنگ‌کننده عملیات‌های نجات در جنوب شرقی آسیا و پلی‌نزی فرانسه کار کرده بود، می‌دانست این سفر به دلیل طوفان‌های شدید پی‌درپی در اقیانوس آرام تا چه اندازه می‌تواند مخاطره‌آمیز باشد. سوالی که ذهن او را مشغول کرد این بود که چطور این پرنده هر سال حین سفر بر فراز اقیانوس از این طوفان‌ها جان سالم به در می‌برد؟

این پروژه زانویه ۲۰۲۱ توسط گروهی از محققان موزه ملی تاریخ طبیعی فرانسه راه‌اندازی شد. آن‌ها به ۵۶ پرنده از ۵ گونه مختلف ردیاب‌های جی‌پی‌اس متصل کرده‌اند تا مسیر حرکت‌شان بر روی اقیانوس را دنبال کنند. ایستگاه فضایی بین‌المللی هم از طریق سیگنال‌های دریافتی از سوی پرندگان در حال پرواز بر حرکت آن‌ها نظارت دارد و نحوه واکنش‌شان نسبت به مخاطرات طبیعی مسیر را بررسی می‌کند. ردیاب‌های متصل به این پرندگان همچنین با جمع‌آوری اطلاعات هواشناسی به بهبود مدل‌سازی اقلیمی و پیش‌بینی آب و هوا در سراسر اقیانوس آرام کمک می‌کند.

پروژه کیوی کواکا همچنین این فرضیه را بررسی می‌کند که آیا می‌توان از رفتار پرندگان به عنوان سیستم هشدار زودهنگام در برابر بلایای طبیعی نادرتر از جمله سونامی استفاده کرد. گفته می‌شود سونامی‌ها امواج مادون صوت منحصر به فردی تولید می‌کنند که سرعت حرکت‌شان از خود امواج سونامی بیشتر است. محققان این پروژه در حال حاضر مشغول بررسی اطلاعات ردیاب‌های جی‌پی‌اس متصل شده به گیلان‌شاه‌های حنایی هستند تا ببینند آیا این پرندگان نسبت به امواج مادون صوتی که بالون‌های هواشناسی فرانسه چند ساعت پس از فوران اخیر آتشفشان در تونگا ثبت کردند، واکنش نشان داده‌اند یا نه.

اما همه متخصصان هم سیستم‌های هشدار زودهنگام حیوانات را گزینه‌ای مناسب برای پیش‌بینی بلایای طبیعی نمی‌دانند. به اعتقاد آن‌ها حتی اگر رفتار و حرکات حیوانات در پیش‌بینی بلایای طبیعی موثر باشند، باز هم بعید است بتوان در این زمینه تنها به آن تکیه کرد و باید ترکیبی از سیگنال‌های هشدار زودهنگام را در نظر گرفت. از همه این‌ها که بگذریم، درست است که هنوز نمی‌توانیم با حیوانات حرف بزنیم اما شاید زمان آن رسیده که دست کم به هشدارهای‌شان توجه بیشتری داشته باشیم.

ادامه مطلب در صفحه بعدی

ادامه مطلب . . .

اما حتی با فناوری پیشرفته هم تشخیص بسیاری از بلاهای طبیعی قریبالوقوع می‌تواند بسیار دشوار باشد. به عنوان مثال در مورد زمین‌لرزه، لرزه‌نگارها تنها زمانی شروع به ثبت نوسانات زمین می‌کنند که تکان‌ها در حال وقوع هستند. برای انجام پیش‌بینی‌های موثق به علائم پیش‌نشانگر نیاز است اما دانشمندان تاکنون موفق به کشف هیچ‌گونه نشانه‌ای که همواره پیش از زمین‌لرزه‌های بزرگ رخ بدهد نشده‌اند و تمایل روزافزون برخی از آن‌ها به تمرکز روی علائم هشداردهنده غیرمعمول از جمله رفتارهای حیوانات هم از همین‌جا نشات می‌گیرد.

شارلوت فرانسویز، مدیر گروه پرندشناسی در دفتر تنوع زیستی فرانسه و عضو پروژه کیوی کواکا (Kivi Kuaka) می‌گوید: "با وجود تمامی فناوری‌هایی که امروزه در اختیار داریم، باز هم نمی‌توانیم زمین‌لرزه‌ها و بیشتر فجایع طبیعی را به درستی پیش‌بینی کنیم." پروژه کیوی کواکا روی این موضوع تمرکز دارد که پرندگان مهاجر چگونه حین عبور از اقیانوس آرام می‌توانند از طوفان‌ها و سایر خطرات جان‌سالم به در بپرند. یکی از مهم‌ترین تحقیقات در رابطه با چگونگی پیش‌بینی بلاهای طبیعی توسط حیوانات را ۵ سال پیش تیمی به سرپرستی مارتین ویکلسکی از موسسه رفتارشناسی حیوانات ماکس پلانک در آلمان انجام داد. طی این مطالعه که از اکتبر ۲۰۱۶ تا آوریل ۲۰۱۷ طول کشید، الگوهای حرکتی حیوانات مختلف (گاوها، گوسفندان و سگ‌ها) در مزرعه‌ای واقع در منطقه زلزله‌خیز مارکه در مرکز ایتالیا با استفاده از فرایندی به نام بایولوژینگ (biologging) ثبت شد. محققان قله‌هایی مجهز به تراشه به این حیوانات وصل کرده بودند که هر چند دقیقه یک بار اطلاعات حرکتی آن‌ها را به یک کامپیوتر مرکزی ارسال می‌کردند.

در این فاصله زمانی آمارهای رسمی بیش از ۱۸ هزار مورد زمین‌لرزه در این منطقه ثبت کردند؛ از لرزه‌های کوچک به بزرگی تنها ۰/۴ گرفته تا ده‌ها زمین‌لرزه که بزرگی‌شان به ۴ و بالاتر از آن می‌رسید. زلزله ویران‌گر منطقه نورجا به بزرگی ۶/۶ هم در همین دوره اتفاق افتاد.

پژوهشگران به شواهدی دست یافتند که نشان می‌داد رفتار حیوانات مزرعه از ۲۰ ساعت پیش از وقوع زمین‌لرزه شروع به تغییر می‌کند. هر بار فعالیت این حیوانات به مدت ۴۵ دقیقه مداوم و به طور دسته‌جمعی ۵۰ درصد بیشتر می‌شد، محققان زلزله‌ای به بزرگی ۴ یا بیشتر پیش‌بینی می‌کردند و از مجموع ۸ پیش‌بینی آن‌ها برای زلزله‌های بزرگ ۷ مورد درست از آب درآمد. مارتین ویکلسکی، دانشمند بر بژها ابزار حساسیست سنج نصب کرد تا ببیند آیا می‌توانند فوران‌های آتشفشانی در کوه اتنا را شناسایی کنند یا خیر.

ویکلسکی سال ۲۰۲۰ همزمان با انتشار این تحقیق گفت: "هرچه حیوانات به مرکز تکان‌های قریبالوقوع نزدیک‌تر بودند، به همان نسبت رفتارهایشان هم زودتر شروع به تغییر می‌کرد. این دقیقاً همان چیزی است که با افزایش تغییرات فیزیکی در مرکز زلزله قریبالوقوع و ضعیف‌تر شدن آن‌ها در مناطق دورتر از کانون زمین‌لرزه، انتظار داری اتفاق بیفتد."

ریچل گرن، متخصص بوم‌شناسی رفتاری و استاد حال حاضر دانشگاه ساوت بک لندن، به نتایج مشابهی در آمریکای جنوبی رسید. او که در مورد الگوی حرکتی حیوانات تحقیق می‌کرد، دوربین‌های حساس به حرکت را داخل پارک ملی یانچاگا در کوه‌های آند پرو قرار داد. سال ۲۰۱۱ و در فاصله زمانی که او دوربین‌ها را در آن مکان نصب کرده بود، زلزله‌ای به بزرگی ۷ رخ داد.

گرن در مقاله‌ای تحقیقاتی که سال ۲۰۱۵ منتشر شد، نوشت: "تعداد حیواناتی که این دوربین‌ها حرکات‌شان را در ۲۳ روز قبل از زلزله ضبط کردند، کاهش یافته بود. این کاهش در هشت روز مانده به زمین‌لرزه، شتاب گرفت. در روزهای دهم، ششم، پنجم، سوم و دوم قبل از زلزله و در روز وقوع زمین‌لرزه، دوربین‌ها هیچ حرکتی را ضبط نکرد. این بسیار غیرطبیعی است."

گرن همچنین شواهدی پیدا کرد که می‌توانستند تغییر الگوی رفتاری حیوانات محلی را توضیح دهند: دو هفته مانده به زمان زلزله، هر دو تا چهار دقیقه مجموعه‌ای از اختلالات شدید در الکتربسته جوی منطقه تحت مطالعه مشاهده شد. هشت روز پیش از وقوع زمین‌لرزه در کونتاناها هم نوسانی به شدت بزرگ به ثبت رسید و همزمان با آن دومین مرحله ناپدید شدن حیوانات آغاز شد.

دانشمندان حالا مشغول مطالعه این فرضیه هستند که آیا بی‌نظمی‌های الکترومغناطیسی در جو پیش از زمین‌لرزه می‌تواند همان علامت هشدار باشد که حیوانات قبل از زلزله‌های قریبالوقوع حس می‌کنند؟

پیش از وقوع هر زمین‌لرزه، دوره‌ای وجود دارد که در آن فشارهای شدید در زیر زمین به شکل‌گیری بارهای

الکتریکی مثبت موسوم به "حفره" می‌انجامد. این بارهای الکتریکی که تحرک بالایی دارند، می‌توانند به سرعت از پوسته زمین به سطح آن منتقل شوند و مولکول‌های هوایی که بالای آن‌ها قرار دارند را یونیزه کنند. این یونیزاسیون در زلزله‌های سراسر جهان مشاهده شده‌است. این حفره‌ها حین حرکت خود، موج‌های الکترومغناطیسی با فرکانس بسیار پایین هم ایجاد می‌کنند و این یک نشانه دیگر است که ممکن است برخی از حیوانات بتوانند آن را حس کنند.

متیو بلکت، استادیار رشته جغرافیای فیزیکی و مخاطرات طبیعی در دانشگاه کانتبری می‌گوید: "نشانه‌های پیش از زلزله از نظر علمی به خوبی ثبت نشده‌اند." اما برخی از دانشمندان این نظریه را مطرح کرده‌اند که مکانیزم فرار از زلزله حین تکامل در حیوانات بوجود آمده است. او می‌گوید: "شاید آن‌ها قبل از وقوع زلزله موج‌های پرفشار را تشخیص می‌دهند، شاید هم آن‌ها تغییرات میدان الکتریکی را تشخیص می‌دهند. در بدن حیوانات همچنین مقدار زیادی آهن وجود دارد که نسبت به میدان الکتریکی و مغناطیسی حساس است."

بارهای مثبت یا حفره همچنین می‌توانند موجب تولید برخی مواد شیمیایی سمی پیش از وقوع زلزله شوند. برای مثال، تماس آن‌ها با آب می‌تواند به شکل‌گیری فرایندهای اکسیداسیون و تولید عامل رنگر موسوم به "هیدروژن پراکسید" منجر شود. واکنش‌های شیمیایی بین حامل‌های بار و مواد آلی در خاک هم می‌تواند مواد نامطلوب دیگری از جمله اوزون تولید کند.

در همین میان، سال ۲۰۱۱ چند روز پیش از وقوع زلزله‌ای با بزرگی ۷/۷ در گجرات هند، جهشی شدید در میزان مونواکسید کربن در منطقه‌ای به وسعت ۱۰۰ کیلومتر مربع که - بعدتر مشخص شد در کانون زمین‌لرزه قرار داشته - توسط ماهواره‌ها به ثبت رسید. دانشمندان این فرضیه را مطرح کرده‌اند که شکل‌گیری تنش در سنگ‌های زیر زمین همزمان با افزایش فشار زلزله می‌تواند به خروج گاز مونواکسید کربن از سطح زمین منجر شود.

از کتاب

"نگاهی به چشت جنت مکان"

رونمایی شد

حوزه فرهنگی در ارتباط به تاریخ و جایگاه سلسله چشتیه صحبت نموده و خواستار این شد تا تمامی معلومات و اطلاعات درباره آثار و تاریخ هرات به زیور چاپ آراسته گردد. او همچنان از نظام فعلی خواستار این شد تا با نویسندگان و مؤلفین همکار شده تا نویسندگان در راستای غنی سازی تاریخ تلاش‌های همه جانبه خود را به خرج دهند.

سخنرانان دیگر این محفل نیز پیرامون جایگاه چشت شریف، اهمیت نوشتن درباره تاریخ این خطه باستانی و همچنان اهمیت کتاب و نویسندگی درباره آثار باستانی صحبت نمودند.

کتاب "نگاهی به چشت جنت مکان" هفتمین اثر تحقیقی دکتر جلیل‌الرحمن مهندس زاده بوده که در آن به خاستگاه طریقه چشتیه، تاریخ، جغرافیا، اقتصاد، بناهای تاریخی، معادن، بند آبی، زراعت و مالداري، و مناظر طبیعی ولسوالی چشت شریف چشم اندازی صورت گرفته است. این کتاب به مدت ۳ سال تألیف گردیده و انگیزه نوشتن آن، برجسته سازی دوباره خاستگاه طریقه چشتیه خواننده شده است.

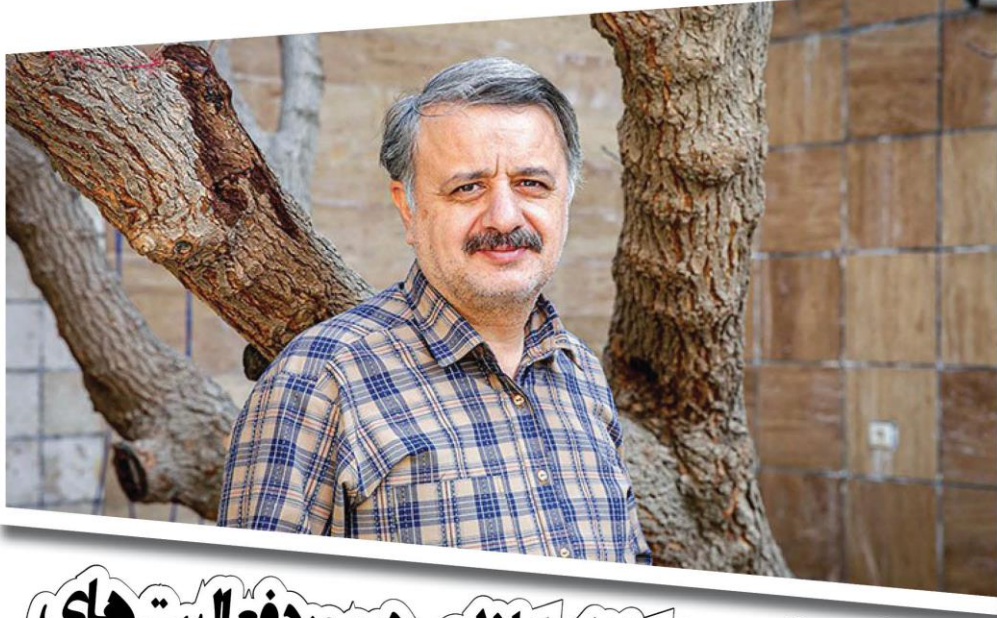
فرهنگ این ولایت ضمن تشکر از نویسنده این کتاب بیان داشت که نظام امارت اسلامی افغانستان تلاش می‌کند تا ارزش‌های قوی اسلامی را احیا کند.

آقای حقانی نظام کنونی را پشتیبان و حمایت کننده قاطع شاعران، نویسندگان و فرهنگیان یاد نمود.

در همین حال ولی شاه بهره یکی از فعالان

از کتاب "نگاهی به چشت جنت مکان" طی محفل فرهنگی با حضور رئیس اطلاعات و فرهنگ ولایت هرات، فرهنگیان، استادان پوهنتون، عالمان دین، بزرگان سلسله چشتیه و فرهیخته‌گان جامعه هرات در سالون مرحوم نوراحمد کریمی ریاست اطلاعات و فرهنگ هرات رونمایی شد. مولانا نعیم‌الحق حقانی رئیس اطلاعات و

گفتگو با محمد کاظم کاظمی در مورد فعالیت‌های ادبی استاد محمد آصف فکرت

ترتیب دهنده: فویا اکبری

پاسخ: در مورد کار مطبوعاتی واقعیت این است که روایت‌های متناقضی وجود دارد. از یک طرف آقای فکرت در چندین نشریه در فاریاب و مزار به عنوان روزنامه‌نگار مشغول فعالیت بود، اما از یک طرف دیگر، بعضی از صاحب‌نظران عرصه ادبی می‌گویند که لیاقت استاد فکرت بیشتر از این بود که در چند نشریه محلی و دارایی ارزش پایین کار کنند. به این دلیل نمی‌توان این فعالیت‌ها را کارنامه‌ای درخور توجه‌ای برای‌شان بدانیم. در حقیقت، این صاحب‌نظران بر این باورند که دلیل تبعیض و محدودیت‌های استاد نتوانست در آن زمان در جایگاهی که شایسته‌اش است فعالیت داشته باشد. من هم با این صاحب‌نظران موافق هستم.

پرسش: تا آن‌جا که من مطالعه کردم، استاد فکرت شاعری بود که دست‌بازی در نسخه‌شناسی، مترجم بودن و پژوهش‌گری داشت. به نظر شما در کدام یک از این حوزه‌ها نقش پررنگ‌تری داشت؟

لامحه مطلب در صفحه بعدی

کانادا) را تجربه کرد، اما با آن هم توانست که در دو کشور به ویژه در ایران فعالیت‌های درخور توجه‌ای انجام دهد.

پرسش: استاد فکرت در داخل کشور هم فعالیت مطبوعاتی داشت، اما از آنجاییکه روزنامه‌نگار نوشته‌های دیگران را برای نشر مدیریت می‌کند، ولی کسی که تألیف می‌کند کارش ارزش و ماندگاری بیشتری دارد، به خاطری که مؤلف کار جدید خلق می‌کند و تألیف هم زمانی که در حوزه شعر و ادبیات است یک ارزش دارد و زمانی که حوزه پژوهش‌های ادبی باشد، دارای یک ارزش دیگر است. به این صورت دوره کاری وی را می‌توان یک دوره پر بار و طلایی دانست که حاصل آن چندین کتاب ارزشمندی، مانند: فارسی هروی، لهجه بلخ و دریافت سخن و مولانا و ترجمه‌های که انجام داده می‌باشد.

س: استاد فکرت فردی بود در کنار کار ادبی، مدتی را در مطبوعات افغانستان نیز کار کرده است، چه‌گرمه میان این دو حوزه‌ی کاری‌اش می‌بینید؟

استاد محمد آصف فکرت هروی، شاعر، نویسنده، نسخه‌پژوه افغانستان بود که در سال ۱۳۲۵ در هرات چشم به جهان گشود. وی دو دور مهاجرت، مدتی در ایران و پس از آن کانادا را سپری کرد و در سال روان خورشیدی در کشور کانادا جان‌به‌جان آفرین سپرد. وی از خود کارنامه‌ای درخشانی برجای گذاشت و بسیاری از ادب‌شناسان محمد آصف فکرت را در تاریخ ادبیات کشور بی‌بدیل توصیف می‌کنند. در همین مورد گفتگوی داشتیم با استاد محمد کاظم کاظمی شاعر خوش‌نام افغانستان در ایران. در متن زیر خواننده باشید.

پرسش: ممنون که وقت گذاشتید. می‌دانم که سوال سختی است برای پاسخ دادن، اما می‌خواهم بپرسم که زندگی کاری استاد محمد آصف فکرت را چگونه بررسی می‌کنید؟

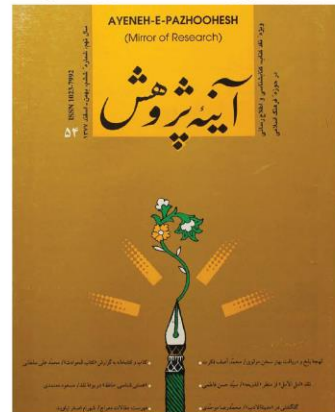
پاسخ: استاد محمد آصف فکرت به نسبت عمر و مهاجرت‌اش، زندگی کاری پربراری داشت. چون می‌دانیم با هر بار مهاجرت آدمی زندگی را از صفر شروع می‌کند. او که دو بار مهاجرت (به ایران و پس از آن به

کلامه مطلب . . .

پاسخ: به دلیل اینکه من در سه حوزه ذکر شده کارشناس نیستم و تمام آثار استاد در سه حوزه نام برده را نخواندم، بنابراین نمی‌توانم قضاوت دقیقی در این مورد داشته باشم، اما با توجه به اینکه بعضی از آثاری که از حوزه‌های بالا خواندم و شواهدی که وجود دارد، می‌توانم بگویم که در هر سه حوزه موفق بود.

پرسش: از نظر شما، آقای فکرت با نوشتن کتابی با نام "فارسی هروی" چه نقشی در مانده‌گاری گویش هراتی و تحقیق در این زمینه ایفا کرده است؟

پاسخ: مهم‌ترین کتابی که من تا به حال در حوزه فارسی هروی بر خورد کردم، همین کتاب (فارسی هروی) استاد فکرت است و زمانی که کتاب همزبانی و بی‌زبانی را تألیف می‌کردم، یکی از منابع من بود. گویش‌ها در گذر زمان تغییر می‌کند و آنچه این گویش را می‌تواند حفظ کند و از نسلی به

نسلی دیگر انتقال دهد، همین آثار پژوهشی است که انجام می‌شود.

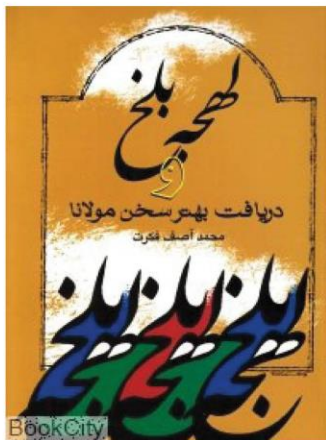
پرسش: نشر کتابی از استاد فکرت به نام "لندی" مجموعه شعری زبان پشتو در ایران، چقدر به غنای زبان پشتو و شناسایی آن در ایران کرده است؟

پاسخ: کتاب "لندی" کتاب ارزشمندی بود. این کار آقای فکرت منحصر به فرد و نادری بود. واقعیت این است که این کتاب خیلی دیده نشد، یعنی آن مقدار که

جایگاه آن بود که معرفی شود و تجدید چاپ شود و افراد مختلف آن را بخوانند، این اتفاق نیفتاد.

پرسش: استاد محمد آصف فکرت بیشتر فعالیت‌های ادبی‌اش را در کدام کشور انجام داده است، در افغانستان زادگاه‌اش یا کشورهای (ایران و کانادا) که مهاجر شده بود؟

پاسخ: بیشتر زندگی کاری استاد فکرت در محیط مهاجرت در ایران سپری شده است و بیشتر فعالیت‌های ادبی استاد نیز در همین کشور بوده است. اما این فعالیت فارغ از رنج و زحمت دوران مهاجرت نبود، چون جامعه مهاجر ما همیشه محدودیت‌های

داشته. چنان که استاد در یک مرکز پژوهشی در ایران در بخش سواد آموزی مشغول به فعالیت بود، یعنی استاد لیاقت و شایستگی بیشتری داشت و باید مسوولیت مهم‌تری به وی سپرده می‌شد که متأسفانه این طور نبود. اما می‌توانیم بگوییم که دوره کاری پر ثمری در ایران داشت.

پرسش: آیا فعالیت‌های ادبی استاد فکرت در افغانستان شناخته شده است؟

اگر خیر، چطور می‌شود که این میراث (فعالیت‌های استاد فکرت) در افغانستان زنده نگهداشت؟

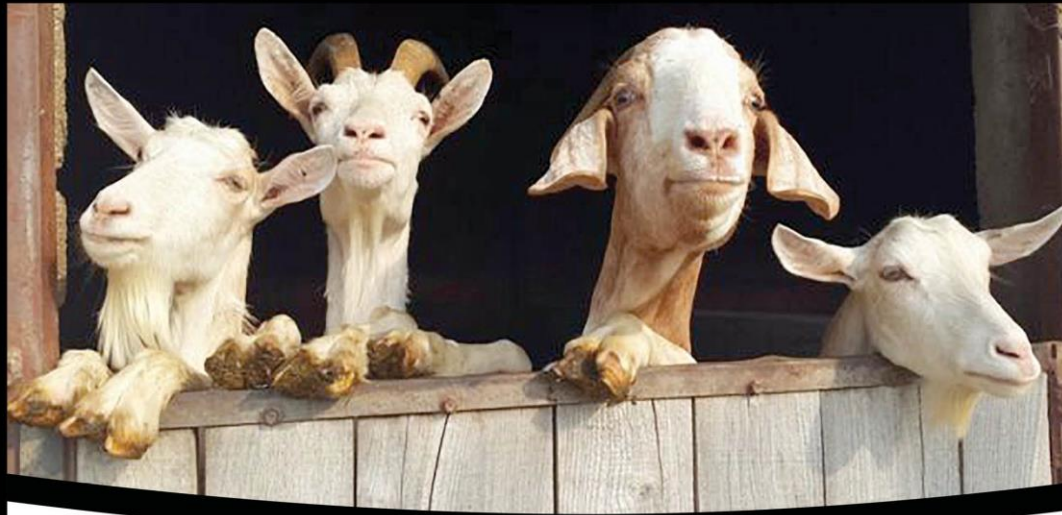
پاسخ: حدس می‌زنم که استاد فکرت در افغانستان ناشناخته باقی مانده است. و از روی روزنامه و پژوهش‌های که صورت گرفته است می‌توانیم بگوییم که نسبتاً گم نام مانده است. برای زنده نگهداشتن فعالیت‌های ادبی استاد، باید آثارش چاپ، نشر و خوانده شود و گردهمایی‌های ادبی برای ستایش و به میراث گذاشتن فعالیت‌های ادبی وی در افغانستان برگزار شود.

اگر سوالی من نپرسیده باشم و شما دوست دارید با ما در میان بگذارید، لطفاً از اشتراک آن دریغ نکنید.

حرفی دیگر ندارم. ممنونم از شما همچنان سپاس از شما

آیا حیوانات می‌توانند بلایای طبیعی را پیش بین کنند؟

ناگهان دور زد و مسیر حرکت خود را تغییر داد. بسیاری از مناطقی که به طور مرتب از بلایای طبیعی آسیب می‌بینند، فاقد سیستم‌های هشدار زودهنگام هستند. سازمان جهانی هواشناسی سال ۲۰۱۷ دریافت که دولت‌های حدود ۱۰۰ کشور جهان هنوز هم سیستم‌های هشدار زودهنگام برای بلایای طبیعی که در معرض‌شان هستند، در اختیار ندارند.

اما گزارش‌ها در رابطه با رفتارهای حیوانات پیش از حوادث طبیعی، برخی پژوهشگران را به تمرکز جدی روی این نظریه واداشته که ممکن است این موجودات در بدن خود سیستم‌های هشدار نسبت به بلایای طبیعی قریب‌الوقوع داشته باشند. سوال جالب توجه در این میان این است که آیا می‌توان از حیوانات به عنوان سیستم هشدار زودهنگام در برابر فجایع طبیعی استفاده کرد؟

قدیمی‌ترین روایات ثبت شده از رفتارهای غیرعادی حیوانات در آستانه بلایای طبیعی به ۲۷۳ پیش از میلاد مسیح بازمی‌گردد. توسیدید، مورخ یونانی از موش‌ها، سگ‌ها، مارها و راسوهایی نوشته که چند روز پیش از زلزله مصیبت‌بار در شهر هلیک، آنجا را ترک کردند. روایت‌های مشابه دیگری هم در تاریخ وجود دارد. گفته می‌شود چند دقیقه پیش از زلزله ناپل در ۱۸۰۵، گاوهای نر، گوسفندها، سگ‌ها و بزها و غازهای ماده همزمان به طور غیرعادی سر و صدا راه انداخته و درست پیش از زلزله سان‌فرانسیسکو در ۱۹۰۶ هم اسب‌ها هراسان شروع به دویدن کرده بودند.

در حال ترک آشیانه‌های خود در مناطق کم ارتفاع بودند و سگ‌ها از بیرون رفتن سرباز می‌زدند. ساکنین روستای ساحلی بانگ کوی در تایلند گزارش دادند که یک گله بوفالو در کنار ساحل ناگهان گوش‌های خود را تیز کردند، به دریا خیره شدند و چند دقیقه پیش از وقوع سونامی به سوی نوک تپه‌ای در همان نزدیکی هجوم بردند. ایرینا رافلیانا که قبلاً به عنوان عضو یک گروه مشاوره با دفتر استراتژی بین‌المللی کاهش خطر بلایای طبیعی سازمان ملل همکاری داشته و حالا پژوهشگر موسسه توسعه آلمان در بن است، می‌گوید: "بازماندگان علاوه بر این گزارش دادند حیواناتی از جمله گاوها، بزها، گربه‌ها و پرندگان را دیده‌اند که کمی پس از زمین‌لرزه و پیش از وقوع سونامی به سمت مناطق دور از دریا هجوم می‌بردند. بسیاری از کسانی که جان سالم به در بردند یا همزمان یا کمی پس از این حیوانات از مناطق ساحلی گریخته بودند."

رافلیانا داستان‌های مشابهی در رابطه با سایر بلایای طبیعی بازگو می‌کند؛ از جمله سونامی سال ۲۰۱۰ که بر اثر زمین‌لرزه زیر بستر اقیانوس هند در نزدیکی سوماترا اتفاق افتاد و به مرگ نزدیک به ۵۰۰ نفر در جزایر متناوای منجر شد. بنابر گزارش‌ها در آنجا هم برخی حیوانات از جمله فیل‌ها واکنش‌هایی نشان می‌دادند که گویی به نوعی از وقوع این حادثه خبر داشتند. در ماه ژانویه هم، دو روز پیش از فوران آتشفشان در تونگا، یک لاک‌پشت که پس از یک دوره تقریباً سه ساله توانبخشی تازه در اقیانوس رها شده بود

هزاران سال است که مردم در سراسر جهان از رفتارهای اضطراب‌آمیز و بی‌قراری حیوانات در آستانه بلایای طبیعی خبر می‌دهند. اما آیا می‌توان این نشانه‌ها را به عنوان هشدار نسبت به فجایع قریب‌الوقوع در نظر گرفت؟ سال ۲۰۰۴ سونامی ناشی از زلزله‌ای به بزرگی ۹.۱ در اعماق اقیانوس هند در نزدیکی شهری ساحلی در اندونزی به ویرانی بخش وسیعی از مناطق مسکونی در امتداد اقیانوس هند منجر شد و دست کم ۲۲۵ هزار کشته در ده‌ها کشور مختلف برجای گذاشت. یکی از دلایل تلفات بالای این فاجعه این بود که بسیاری از ساکنین این مناطق هیچ هشدار دریاقت نکرده بودند. سیستم‌های هشدار زودهنگام محلی ساخته دست بشر از جمله حس‌گرهای جزر و مد و لرزه‌سنج‌ها، در آستانه وقوع این فاجعه به وضوح اعلام خطر نکردند. بسیاری از حس‌گرها به دلیل مشکلات تعمیر و نگهداری درست کار نمی‌کردند و بخش وسیعی از مناطق ساحلی هم فاقد هرگونه سیستم هشدار سونامی بودند. از سوی دیگر ارتباطات تلفنی هم در اعلام خطر کاری از پیش نبرد چون بسیاری از پیام‌های متنی که به گوشی‌ها همراه ساکنین مناطق در معرض خطر فرستاده شد یا به آن‌ها نرسید یا ناخوانده باقی ماند.

با این حال از ساعاتی پیش از این که امواج به بلندی ۹ متر خطوط ساحلی اقیانوس آرام را در نوردد، بعضی حیوانات ظاهراً خطر قریب‌الوقوع را حس کرده و در تلاش برای فرار بودند. به گفته شاهدین عینی، فیل‌ها به سوی زمین‌های مرتفع‌تر می‌دویدند، فلامینگوها

تدریجی جالب شیرهای گیاهی

دلیل در قرن هجدهم خوراک محبوب کوی و برزن در چین بوده است. تولید انبوه شیر سویا برای اولین بار در سال ۱۹۱۰ شروع شد، زمانی که اولین کارخانه تولید شیر سویا در پاریس آغاز به کار کرد.

شیر نارگیل

می‌توانید یک نارگیل را بشکنید و آب آن را بنوشید تا تشنگی‌تان برطرف شود اما اگر کمی بیشتر زحمت بکشید، می‌توانید شیر نارگیل تهیه کنید.

اگر تصمیم گرفتید امسال گیاهخواری را امتحان کنید، باید برای صبحانه از شیر گیاهی استفاده کنید. این جانشین غیرلبنی شیر چه از بادام و جو، و چه از نخود یا سویا تهیه شده باشد، در سال‌های اخیر در بیشتر سوپرمارکت‌ها در دسترس است. گزارش سال ۲۰۲۱ پژوهشگران بازار مینتل نشان داد که در انگلستان از هر سه نفر یک نفر از شیرهای گیاهی در رژیم غذایی روزانه خود استفاده می‌کند. اما شیرهای گیاهی پدیده‌ای نوظهور نیستند و نشانه‌های وجود آنها به صدها سال پیش می‌رسد.

شیر بادام

در سال ۲۰۲۰ مصرف‌کنندگان بریتانیایی بیش از ۱۰۵ میلیون پوند برای خرید شیر بادام پرداخته‌اند، نوشیدنی‌ای که تاریخ آن به هزار سال پیش برمی‌گردد.

تا جایی که می‌دانیم اولین اشاره به شیر بادام در متون طبی قرون وسطی در حدود قرن هشتم تا دوازدهم آمده است که استفاده از آن را برای درمان سرفه یا تنگی نفس توصیه کرده‌اند.

در قرن سیزدهم و چهاردهم شیر بادام در دستورات غذایی جای خاصی داشته، به‌ویژه در بغداد و مصر که بادام محبوب و فراوان بوده است. تجارت و بازرگانی راه آن را به سوی اروپا باز کرد و در جوامع مسیحی مورد پسند قرار گرفت چون در دوران پرهیز و روزه و زهانی که از خوردن لبنیات خودداری می‌کردند، می‌توانست جانشین شیر گاو شود.

شیر بادام علاوه بر اینکه جانشین غیرلبنی محبوبی به‌جای شیر است، اثرات قابل‌توجه زیست‌محیطی هم دارد. شرایط تولید آن پایدارتر از محصولات لبنی است، برای مثال برای تولید یک لیوان ۲۰۰ میلی‌لیتری شیر بادام فقط نیاز به حدود ۷۴ لیتر آب داریم.

شیر سویا

همانند شیر بادام، شیر سویا هم پیشینه‌ای چند صدساله دارد.

از شیر سویا که با خیساندن و آسیاب کردن دانه‌های سویا و سپس جوشاندن و از صافی گذراندن آن تهیه می‌شود، برای اولین بار بر روی یک لوح سنگی بازمانده از قرن اول تا سوم در چین نام برده شده است.

باور عموم این است که شیر سویا اگر ملایم گرم شود، نسبت به شیر گاو آسان‌هضم‌تر است و به همین

محصول جدیدتری است. ریکارد اوست، دانشمند علوم تغذیه سوئد این شیر را برای اولین بار در حدود سال ۱۹۹۰ تهیه کرد. او در زمینه حساسیت به لاکتوز تحقیق می‌کرد و در پی تولید محصول کاملاً جدیدی بود. ریکارد در تولید شیر جو به عنوان جانشین شیر از موهبت محصول سرشار و فراوان مزارع جو در سوئد برخوردار بود. او از آنزیم‌هایی استفاده کرد تا جو را به نوشیدنی مقوی و شیرمانندی تبدیل کند و به آن روغن‌های گیاهی افزود و مقدار متفاوتی چربی به آن اضافه کرد تا مانند شیر گاو شود. او شرکت سوئدی اوتلی را تأسیس کرد که یکی از مشهورترین تولیدکنندگان شیر گیاهی در جهان است. هر چند این محصول حدود ۳۰ سال است تولید می‌شود، اما اکنون در بریتانیا از شیر بادام جلو زده و محبوب‌ترین شیر غیرلبنی شده است.

شیر نخود

ممکن است تصور نوشیدن شیر سبزرنگ دل‌به‌هم‌زن باشد، اما نگران نباشید شیر نخود هیچ شباهتی به یک بشقاب نخودسبزی که معمولاً می‌خورید ندارد.

این شیر از لپه نخود زرد که در جنوب اروپا، شمال آفریقا و آسیا می‌روید تهیه می‌شود. برخلاف شیرهای گیاهی دیگر نخودها در آب خیسانده نمی‌شوند تا از آنها نوشیدنی تهیه شود در عوض آسیاب می‌شوند و آرد آنها فرآوری می‌شود تا پروتئین آن از فیبر و نشاسته جدا شود.

پروتئین پس از تصفیه با آب و مواد دیگری ترکیب می‌شود. محصول نهایی نوشیدنی سرشار از پروتئین و کلسیم است که برای تولید آن مقدار کمتری آب مصرف می‌شود.

شیر نخود محصول جدیدی است که در سوپرمارکت‌ها عرضه می‌شود. در بریتانیا برای اولین بار در سال ۲۰۱۹ به بازار آمد، پس از آنکه در سال ۲۰۱۵ برای اولین بار در آمریکا عرضه شده بود. البته این آخرین محصول نوظهور در میان شیرهای گیاهی نیست، قرار است شیر سبزمیته هم در سال ۲۰۲۲ وارد بازار شود.

شیر نارگیل نه فقط جانشین غیرلبنی خوبی به‌جای شیر است، بلکه پای ثابت بسیاری از دستورهای غذایی با کاری است.

با رنده کردن میوه نارگیل و ترکیب آن با آب گرم می‌توانید شیر درست کنید. کاری که به احتمال زیاد حدود ۵ هزار سال پیش انسان برای اولین بار انجام داده است. گمان بر این است که تهیه شیر نارگیل را، مردم استرونزیایی یا ساکنان مناطقی مانند ماداگاسکار، ناحیه دریایی آسیای جنوب‌شرقی و جزایر اقیانوس آرام شروع کرده باشند. شواهدی از وجود رنده‌های مخصوص نارگیل در میان مهاجران استرونزیایی (یکی از بزرگ‌ترین مهاجرت‌های انبوه آن زمان) در حدود ۳ هزار تا ۱۵۰۰ پیش از میلاد به دست آمده است. این نوشیدنی از حدود ۲ هزار سال پیش به طور وسیع به‌ویژه در هند و جنوب‌شرقی آسیا نه فقط نوشیده شد، بلکه به یکی از عناصر اصلی در آشپزی این مناطق تبدیل شد.

شیر جو

شیر بادام قدمتی طولانی دارد اما شیر جو نسبت به آن

تضاد در نقش‌ها! وقتی وظایف کارکنان نامشخص است

نویسنده: نذیر احمد سدید

تضاد نقش‌ها به شکل مؤثر، در ابتداء باید تمامی نقش‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار بگیرند، مسئولیت‌های مربوط به نقش به شکل اساسی و استندرد تعریف شوند، نقش‌ها به افراد متخصص و مسلکی واگذار شوند و کارکنان از سوی مدیران تشویق شوند تا تنها در راستای مؤثر شدن نقش خودشان فعالیت‌ها و ابتکارات منحصر به فردی را انجام دهند. گاهی هم سازمان‌ها می‌توانند با افزایش امتیازات، بهره‌اندازی برنامه‌های ارتقای ظرفیت و تأمین امنیت شغلی برای کارکنان، مسئولیت‌هایی که در تضاد با نقش اصلی افراد قرار دارد، را نیز به آن‌ها واگذار کنند. البته این استراتژی زمانی مؤثر خواهد بود که توانایی، ظرفیت، انرژی، شخصیت و میزان علاقه‌ی فرد به مسئولیت‌های اضافی آمیزگار باشد. در اغلب موارد هم خود افراد می‌توانند در کاهش تضاد نقش‌ها سهم باشند. کارکنان مسئول انجام فعالیت‌های مربوط به نقش خود هستند و هیچ مسئولیتی در قبال سایر نقش‌ها ندارند. در صورتیکه انجام نقش‌های اضافی باعث کاهش انگیزه‌ی کارکنان شود و حس نوآوری و خلاقیت در وجودشان کشته شود، آن‌ها باید اقدام به رد انجام آن فعالیت‌ها کنند. انجام نقش‌های اضافی بدون علاقه و تنها بدلائل جذب حمایت‌های مافوق برای ارتقای شغلی و یا افزایش حق‌الزحمه، آینده‌ی شغلی کارکن و اهداف سازمان را زیر سوال می‌برد. در نتیجه، تضاد نقش‌ها در سازمان‌ها نمی‌تواند بعنوان یک پدیده‌ی مؤثر تعبیر شود و بیش‌تر باعث ایجاد بی‌نظمی و هرج‌ومرج در انجام فعالیت‌ها توسط کارکنان می‌شود. از سویی هم زمان رسیدن سازمان به اهداف از پیش تعیین‌شده‌ی آن را بیش‌تر می‌کند و دیر رسیدن به اهداف سازمان خود نیز عامل بی‌انگیزگی و کاهش علاقه در بین افراد سازمان است.

کسب حمایت بیش‌تر از سوی مافوق، به نوعی باعث ایجاد مسئولیت‌هایی برای فرد می‌شود که خارج از حیطه‌ی مسئولیت اوست که حتی در تقابل با نقش اصلی وی قرار می‌گیرند و در صورتی که به نتایج و اهداف متوقمه دست پیدا نکنند، موجب بی‌انگیزگی وی نیز خواهد شد. اما در اکثر مواقع این مدیران هستند که با توجه به کمبود نیروی انسانی و یا منابع مالی و یا حتی نداشتن تعریف مشخص از شغل‌های تعیین شده در سازمان، اقدام به سپردن چندین مسئولیت به یک فرد در عین زمان می‌کنند و انتظار دارند تمامی این مسئولیت‌ها به شکل درست آن انجام شوند. بطور نمونه: وظیفه‌ی یک مدیر مالی در یک سازمان، برنامه‌ریزی و هدایت امور مالی‌ست و هیچ مسئولیتی در قبال فعالیت‌های مدیر خرید که وظیفه‌ی انجام امور خریداری اقلام مصرفی سازمان را عهده‌دار است، ندارد. اما اگر سازمان به هر دلیلی به مدیر مالی مسئولیت‌های مدیریت خرید را نیز بسپارد و از او بخواهد که نقش مدیر خرید را در زمان مشابه انجام دهد، در بلند مدت صدمه‌ی بزرگی به سازمان و حتی خود فرد وارد خواهد کرد. زمانی که افراد مسئولیت‌های وظیفوی‌شان را درک کنند و دیگر مجبور به انجام نقش‌های اضافی که هیچ علاقه‌ای به انجام آن ندارند، نباشند، یا سازمان را ترک می‌کنند و یا با انجام ندادن فعالیت‌ها به شکل درست و اصولی، سازمان را از اهداف آن دور خواهند کرد. حالا اگر سازمان به انجام فعالیت‌های خارج از نقش اصلی کارکنان توجه داشته باشد و آن‌ها را به واسطه‌ی امتیازات مالی مورد حمایت قرار بدهد، امکان کاهش بی‌علاقه‌گی در بین کارکنان بوجود می‌آید، ولی به هر حال تضاد نقش‌ها در سازمان حاکم است و اثرات مخرب آن روزی دامن‌گیر سازمان خواهد شد. مدیران باید توجه جدی به بحث تضاد نقش‌ها در سازمان‌ها داشته باشند. برای کاهش این پدیده، راه‌حل‌های متفاوتی وجود دارد. برای برطرف شدن

پس از یک همه‌پرسی و نگاه به اوضاع و احوال، در میابیم که در اکثریت سازمان‌ها، کارکنان به سردرگمی، بی‌علاقه‌گی و در کل به ناراحتی و مشکلات روحی - روانی گریبان‌گیر اند. دلایل مختلف اجتماعی، فرهنگی و سیاسی می‌تواند عامل ایجاد این وضعیت در بین افراد سازمان‌ها باشد. اما از سویی دیگر، نبود تعریف مشخص از مسئولیت‌ها و وظایف کارکنان و عدم موجودیت سازگاری در بین مسئولیت‌هایی که برای یک شغل تعریف شده است و مسئولیت‌هایی که مدیران برای فرد استخدام شده در همان شغل واگذار می‌کنند، می‌تواند موجب ایجاد تضاد در نقش‌ها شده و نهایتاً به بی‌انگیزگی و سردرگمی افراد خاتمه یابد.

افرادی با این تضاد مواجه می‌شوند که نقش‌های مختلفی - غیر از نقش اصلی‌شان - را در سازمان ایفاء می‌کنند و مشخصاً کسانی دچار بی‌علاقه‌گی می‌شوند که این نقش‌های مختلف، تعریف نشده و خلاف پیشنهادنامه‌ی وظیفه‌ای‌شان باشد. از لحاظ اجتماعی، زمانی که افراد به انجام نقش‌های مختلفی در عین زمان فراخوانده شوند، آن‌ها را اولویت‌بندی کرده و در ابتداء به مهم‌ترین آن‌ها می‌پردازند. اما اگر در سازمان‌ها به چنین مسئله‌ای توجه نشود و به افراد در عین زمان مسئولیت‌هایی داده شود که یا تخصصی نداشته باشند و یا هم خلاف مسئولیت‌های وظیفه‌ای‌شان باشد، یا سازمان را ترک می‌کنند و یا میزان کیفیت و مؤثریت کاری‌شان کاهش خواهد کرد.

در مواردی، دلیل ایجاد تضادهای شغلی خود افراد اند. انجام وظایفی که هیچ تخصصی در آن ندارند، داشتن توقعات ناسازگار با منابع سازمانی، علاقه‌داشتن به انجام فعالیت‌های بزرگ بدون در نظر داشت خرده‌عادت‌ها و کارهای جزئی روزمره، ایجاد یک تصویر کاذب از سازمان بدون مطالعه در مورد فرهنگ و رفتار مربوط به آن و تملق بخاطر

اضطراب دختران باز مانده از مکتب؛
امارت اسلامی: دروازه مکاتب بزودی باز می شود

کارگاه آموزشی:
« اخبار جعلی و چگونگی تشخیص آن »
در شورای متخصصان هرات برگزار شد

Takhasos

Monthly 164-165

رئیس و اعضای شورای متخصصان هرات از کارخانهی
فوب آهن «کابل فولاد» دیدار کردند

نمایشگاهی
تحت نام
«تولیدات داخلی زنان»
مشبث هری زمین
در هرات برگزار
شد

سازمان
بازار
معرض
مهرت